

Međunarodni platni promet i instrumenti plaćanja

Pavlek, Maria Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:354891>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-16**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 57/PMM/2017

Međunarodni platni promet i instrumenti plaćanja

Maria Helena Pavlek, 0566/336

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za poslovanje i menadžment u medijima		
PRISTUPNIK	Maria Helena Pavlek	MATIČNI BROJ	0566/336
DATUM	27.06.2016.	KOLEGIJ	Poslovne financije i financijski menadžment
NASLOV RADA	Međunarodni platni promet i instrumenti plaćanja		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	International payments and payment instruments		
MENTOR	Ivana Martinčević, univ.spec.oec.	ZVANJE	predavač
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. Vesna Sesar, univ.spec.oec., MBA, predsjednik		
	2. dr.sc. Krešimir Buntak, član		
	3. Ivana Martinčević, univ.spec.oec., mentor		
	4. _____		
	5. _____		

Zadatak završnog rada

BROJ	57/PMM/2017
OPIS	Obavljanje međunarodnog platnog prometa jedna je od profitabilnijih usluga banaka. Pod pojmom međunarodni platni promet podrazumijevaju se naplate, plaćanja i prijenosi na osnovi tekućih i kapitalnih poslova u stranim sredstvima plaćanja i u kunama između rezidenata i nerezidenata posredstvom instrumenata međunarodnog platnog prometa. Predmet ovog završnog rada je međunarodni platni promet i instrumenti plaćanja u međunarodnom platnom prometu kroz primjer Raiffeisenbank Hrvatska d.d. (RBA). Platni promet s inozemstvom postao je od velikog značaja za sve fizičke i pravne osobe. U današnje vrijeme poslovne suradnje između različitih zemalja su jako česte. Sve je veći broj stalnih međunarodnih partnera, a sve to zbog otvorenosti tržišta i povećanja uvoza i izvoza. Cilj rada je istražiti tematiku iz područja financija i međunarodnog platnog prometa te instrumenata međunarodnog platnog prometa kao i važnost bankarstva u samom obavljanju međunarodnog platnog prometa te zakonski okviri koji određuju smjernice za obavljanje međunarodnog platnog prometa.

ZADATAK URUČEN 30.6.2017.

POTPIS MENTORA
Ivana Martinčević

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Sveučilište Sjever

Odjel za poslovanje i menadžment

Završni rad br. 57/PMM/2017

Međunarodni platni promet i instrumenti plaćanja

Student

Maria Helena Pavlek, 0566/336

Mentor

Ivana Martinčević, univ.spec.oec.

Koprivnica, srpanj 2017. godine

Sažetak

Obavljanje međunarodnog platnog prometa jedna je od profitabilnijih usluga banaka. Pod pojmom međunarodni platni promet podrazumijevaju se naplate, plaćanja i prijenosi na osnovi tekućih i kapitalnih poslova u stranim sredstvima plaćanja i u kunama između rezidenata i nerezidenata posredstvom instrumenata međunarodnog platnog prometa. Međunarodni platni promet reguliran je europskom inicijativom-Single Euro Payments Area(SEPA). SEPA je jedinstveno područje plaćanja u eurima te se sve države Europske unije(EU) pridržavaju pravila SEPA. Hrvatski devizni promet uređen je i hrvatskim Zakonima i podzakonskim propisima-Zakon o deviznom poslovanju (NN 96/2003, 140/2005, 132/2006, 150/2008, 92/2009, 133/2009, 153/2009, 145/2010, 76/2013), Zakon o platnom prometu (NN 133/2009, 136/2012) i Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

Instrumenti plaćanja koja se koriste u obavljanju međunarodnog platnog prometa su: bankovna doznaka, međunarodni dokumentarni akreditiv, dokumentarna naplata (inkaso poslovi), trgovačko kreditno pismo, čekovi, mjenice i bankarske garancije.

Raiffeisen banka posluje u Republici Hrvatskoj već duži niz godina. RBA je dio svjetski poznate financijske grupacije koja djeluje diljem svijeta. Obavljanje poslova međunarodnog platnog prometa za svoje klijente, vrlo je važan dio bankarskih usluga u RBA. Stoga, RBA nastoji ponuditi svojim klijentima široku paletu proizvoda i usluga te obavljanje transakcija u najkraće mogućem roku.

Ključne riječi: međunarodni platni promet, instrumenti plaćanja, SEPA, zakonski okvir, RBA.

Abstract

Performing international payment transactions is one of the most profitable banking services. Under international payment terms, payments and transfers are made on the basis of current and capital transactions in foreign currencies and in kuna between residents and non-residents through international payment transactions instruments. International payments are regulated by the European Initiative SEPA. SEPA is a single european payment area and all EU countries adhere to SEPA rules. Croatian Foreign Exchange Transactions are also regulated by Croatian Laws and By-Laws - Foreign Exchange Act (OG 96/2003, 140/2005, 132/2006, 150/2008, 92/2009, 133/2009, 153/2009, 145/2010, 76/2013), the Law on Payment Transactions (OG 133/2009, 136/2012) and the Law on Prevention of Money Laundering and Financing of Terrorism.

The payment instruments used in international payment transactions are: bank transfer, international documentary letter of credit, documentary collection (inkaso jobs), trade credit card, checks, bills of exchange and bank guarantees.

Raiffeisen Bank has been operating in the Republic of Croatia for several years. The RBA is part of a world-renowned financial group that operates across the globe. Performing international payment transactions for its customers is a very important part of banking services in RBA. Therefore, RBA strives to offer its customers a wide range of products and services and to carry out transactions in the shortest possible time.

Key words: international payment transactions, payment instruments, SEPA, legal framework, RBA.

Popis korištenih kratica

RBA-Raiffeisen Bank Austria d.d.

SEPA- jedinstveno područje plaćanja u eurima

RH- Republika Hrvatska

IBAN- međunarodni broj bankovnog računa

EPC- Europsko platno vijeće

EU- Europska unija

EK- Europska komisija

ECB- Europska središnja banka

ERPB- Odbor za mala plaćanja u eurima

NOPP- Nacionalni odbor za platni promet

HNB- Hrvatska narodna banka

HOSK- Hrvatski odbor za SEPA koordinaciju

HSF- Hrvatski SEPA forum

NASO- Nacionalni odbor za pristupanje SEPA-i

OUNS- Odbor za upravljanje nacionalnim shemama

HUB- Hrvatska udruga banaka

SCT- SEPA Credit Transfer

NKS- Nacionalni klirinški sustav

NN- Narodne novine

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Međunarodni platni promet.....	2
2.1. Općenito o međunarodnom platnom prometu.....	2
2.2. Obavljanje međunarodnog platnog prometa	2
2.2.1. Prijeboj (prebijanje) potraživanja	3
2.2.2. Naplata u netransferabilnoj valuti.....	3
2.2.3. Naplata u efektivnom novcu.....	4
3. SEPA (Single Euro Payments Area).....	5
3.1. SEPA platni instrumenti.....	6
3.1.1. SEPA kreditni transfer.....	7
3.1.1.1. HRK SCT SHEMA – primjena 06.06.2016.	7
3.1.2. SEPA izravno terećenje.....	8
3.1.3. SEPA Platne kartice	9
3.2. SEPA platne sheme	10
3.3. SEPA u EU.....	10
3.4. SEPA u Republici Hrvatskoj.....	11
3.4.1. Nacionalni plan migracije na SEPA	12
3.4.2. Organizacija projekata SEPA-e u RH	12
3.5. SEPA infrastruktura za obračun i namiru platnih transakcija	14
3.6. Pravni okvir za SEPA-u	15
4. Instrumenti plaćanja u međunarodnom platnom prometu	18
4.1. Međunarodni dokumentarni akreditiv	19
4.1.1. Sudionici i pravni odnosi sudionika u plaćanju dokumentarnim akreditivima.....	20
4.1.2. Akreditivni dokumenti.....	21
4.1.3. Vrste međunarodnih dokumentarnih akreditiva	24
4.1.4. Ugovaranje i tehnika plaćanja akreditivom	27
4.2. Bankovna doznaka	29
4.3. Dokumentarna naplata- robni inkaso	31
4.4. Trgovačko kreditno pismo	33
4.5. Čekovi	34
4.5.1. Vrste čekova	35
4.6. Mjenica u međunarodnim plaćanjima	38
4.7. Bankarske garancije	39
5. Općenito o Raiffeisen Austria d.d. Zagreb (RBA)	40
5.1. Raiffeisen Bank International.....	41
6. Međunarodni platni promet u RBA d.d.	43
6.1. Osnovne karakteristike zakonskih okvira	44
6.2. SEPA u RBA d.d.	45
6.3. Opći uvjeti poslovanja po transakcijskim računima poslovnih subjekata u RBA	47
6.4. Način i vrste obavljanja platnog prometa s inozemstvom u RBA d.d.	48
6.5. Plaćanje doznakom i inkasom dokumenata	49
6.6. Plaćanje međunarodnim dokumentarnim akreditivom	49

6.7. Plaćanje i naplata u stranoj gotovini i čekovima.....	49
6.8. Prednosti za klijente u poslovanju s inozemstvom preko RBA d.d.	50
7. ZAKLJUČAK	52
Literatura.....	54
Popis slika	55

1. Uvod

Predmet ovog završnog rada je međunarodni platni promet i instrumenti plaćanja u međunarodnom platnom prometu s primjerom Raiffeisenbank Hrvatska d.d. (RBA). Platni promet s inozemstvom postao je od velikog značaja za sve fizičke i pravne osobe. U današnje vrijeme poslovne suradnje između različitih zemalja Svijeta su jako česte. Sve je veći broj stalnih međunarodnih partnera, a sve to zbog otvorenosti tržišta i povećanja uvoza i izvoza. Upravo svi ti razlozi doprinijeli su da tema ovog završnog rada bude međunarodni platni promet. Kroz ovaj rad željelo se pobliže upoznati s ovom temom, a isto tako i ovu temu približiti čitateljima. Smatra se kako je upoznavanje s ovom temom, upravo zbog velikog značaja međunarodnog platnog prometa, jako dobro za razvijanje znanja svih kojima je zanimljivo ovo područje.

Rad se bazira na izvorima koji se bave temama vanjske trgovine, financija i međunarodnog platnog prometa i instrumentima međunarodnog platnog prometa. Također, baza rada je i važnost bankarstva u samom obavljanju međunarodnog platnog prometa kao i zakonski okviri koji određuju smjernice za obavljanje međunarodnog platnog prometa.

Rad je podijeljen na 7 poglavlja, a svako poglavlje sadrži i potpoglavlje. U prvom poglavlju govori se o razlogu odabira predmeta proučavanja, a drugom poglavlju govori se o definiranju pojma međunarodnog platnog prometa te o načinu obavljanja međunarodnog platnog prometa. Treće poglavlje bavi se SEPA-om, odnosno jedinstvenim područjem plaćanja u eurima- ono govori o pravnom okviru obavljanja međunarodnog platnog prometa na području EU. U četvrtom poglavlju detaljno su pojašnjeni instrumenti međunarodnog platnog prometa- međunarodni dokumentarni akreditiv, bankovna doznaka, dokumentarna naplata (robni inkaso), trgovačko kreditno pismo, čekovi, mjenica i bankarske garancije. U nastavku rada odnosno u petom poglavlju, izneseni su opći podaci o RBA. U šestom poglavlju obrađuje se obavljanje međunarodnog prometa u RBA te prednosti obavljanja međunarodnog platnog prometa u RBA. Sedmo, zaključno, poglavlju sadržan je zaključak o međunarodnom platnom prometu i instrumentima međunarodnog platnog prometa te subjektivno predviđanje razvoja međunarodnog platnog prometa.

2. Međunarodni platni promet

2.1. Općenito o međunarodnom platnom prometu

Međunarodni platni promet se u različitim izvorima definira na različite načine. No, sve definicije su sadržajno vrlo slične. Prema B. Matiću (2004:40), „Pojmom „platni promet s inozemstvom“ označavamo sveukupna međusobna plaćanja rezidenata dvaju različitih carinskih i valutno-monetarnih područja.“ E. Bukovac (2004:122) u svojoj knjizi „Suvremena organizacija međunarodnog poslovanja u teoriji i praksi“ o međunarodnom platnom prometu kaže: „ Pod platnim prometom treba podrazumijevati sva plaćanja i naplate pravnih i fizičkih osoba u jednoj zemlji s pravnim i fizičkim osobama iz drugih zemalja.“ Prema knjizi Centra za management PBF-a Sveučilišta u Zagrebu (1994:62) „ Platni promet s inozemstvom predstavljaju sva plaćanja i naplate između rezidenata Hrvatske i stranih osoba.“

„Svi rezidenti moraju obavljati platni promet preko banaka. To su banke koje imaju odobrenje Hrvatske narodne banke (tzv. banke s velikim ovlaštenjem) i Hrvatska banka za obnovu i razvoj. Za Republiku Hrvatsku platni promet s inozemstvom može obavljati i Hrvatska narodna banka .Ostali sudionici u procesu platnog prometa s inozemstvom jesu: FINA, vanjskotrgovinska poduzeća, inozemne banke i domaći kontrolni organi.“ (Matić 2004: 40)

2.2. Obavljanje međunarodnog platnog prometa

„Po hrvatskim propisima sredstva plaćanja kojima se obavlja platni promet s inozemstvom jesu: konvertibilne devize i domaća valuta. Razumljivo je kako će se u poslovnom životu domaća valuta stvarno rabiti samo u onoj mjeri u kojoj to bude prihvatljivo stranim partnerima.“(Matić 2004:40). No, uvođenjem SEPA-e na područje Europske unije, plaćanja se vrše u eurima.

„Iznimno se rabi i prijeboj potraživanja, kompenzacija, naplata u netransferabilnoj valuti i naplata u efektivnom novcu. Iznimka su i fizičke osobe kojima je dopušteno iznošenje efektivnih kuna i/ili strane valute u inozemstvo radi plaćanja robe koju osobno unose u zemlju u ograničenim količinama i za vlastite potrebe.“ (Matić 2004:40)

„Recimo i to da da zakon omogućuje da se platni promet s nekom zemljom obavlja i na drugi način ako je s tom zemljom sklopljen platni sporazum ili neki drugi oblik ugovora s kojim se međusobna plaćanja drugačije uređuje.“ (Matić 2004:40)

2.2.1. Prijeboj (prebijanje) potraživanja

„Prijeboj (prebijanje) potraživanja je nužan u slučaju kad inozemni partner ili njegova zemlja dođu u teškoće zbog kojih je nastupila nemogućnost naplate.¹ Taj je problem uređen Odlukom o uvjetima uz koje domaće pravne osobe mogu izvršiti prijeboj dugovanja i potraživanja s inozemstvom, NN 115/93, tako da je, uz posebno odobrenje HNB-a, dopušten tzv. prijeboj potraživanja. Uvjeti za pribavljanje odobrenja jesu:

- Da to domaća osoba zatraži
- Da dokaže da je devizna naplata nemoguća odnosno da priroda posla zahtijeva taj oblik plaćanja
- Da je s tim suglasna i strana osoba.

Ako su se stekli svi potrebni uvjeti, Hrvatska narodna banka će dopustiti da, ako je potrebno, s naše strane sudjeluje i više domaćih osoba.“ (Matić 2004:40,41)

2.2.2. Naplata u netransferabilnoj valuti

„Naplata u netransferabilnoj valuti može se provesti u određenim slučajevima uz pribavljanje odobrenja Narodne banke. Podsjećamo kako su netransferabilne valute one koje je domaćim propisima odnosno propisima te zemlje zabranjeno iznositi (transferirati) iz zemlje.

Takva se odobrenja ponajprije daju domaćim poduzećima koja izvode radove u zemljama koje propisuju da se dio plaćanja mora obaviti u domaćoj valuti odnosno u slučaju kad je to sadržano u uvjetima natječaja. Moguće ga je ishoditi i u slučaju nemogućnosti normalne naplate usluga pruženih u međunarodnom robnom i putničkom prometu. Uvjet je da domaća osoba dokaže kako je to jedini mogući način naplate potraživanja te da je može korisno utrošiti.

Propisom je dopuštena prodaja netransferabilne valute drugoj domaćoj osobi.“ (Matić 2004:41)

¹ „Precizirano je da nemogućnost naplate postoji ako je u zemlji kupca uveden embargo na devizna plaćanja, ako je izbio rat, državni udar ili velika nepogoda, ako je poduzeće palo u stečaj ili iz drugih razloga nije moguće ostvariti deviznu naplatu kako je predviđeno ugovorom.“ (Matić 2004:42)

2.2.3. Naplata u efektivnom novcu

„Naplata u efektivnom stranom novcu dopuštena je Deviznim zakonom i Odlukom o načinu obavljanja platnog prometa, a precizirana Odlukom o uvjetima uz koje se daje odobrenje da se potraživanja u inozemstvu naplati u efektivnom stranom novcu (NN 107/93 i 116/93).

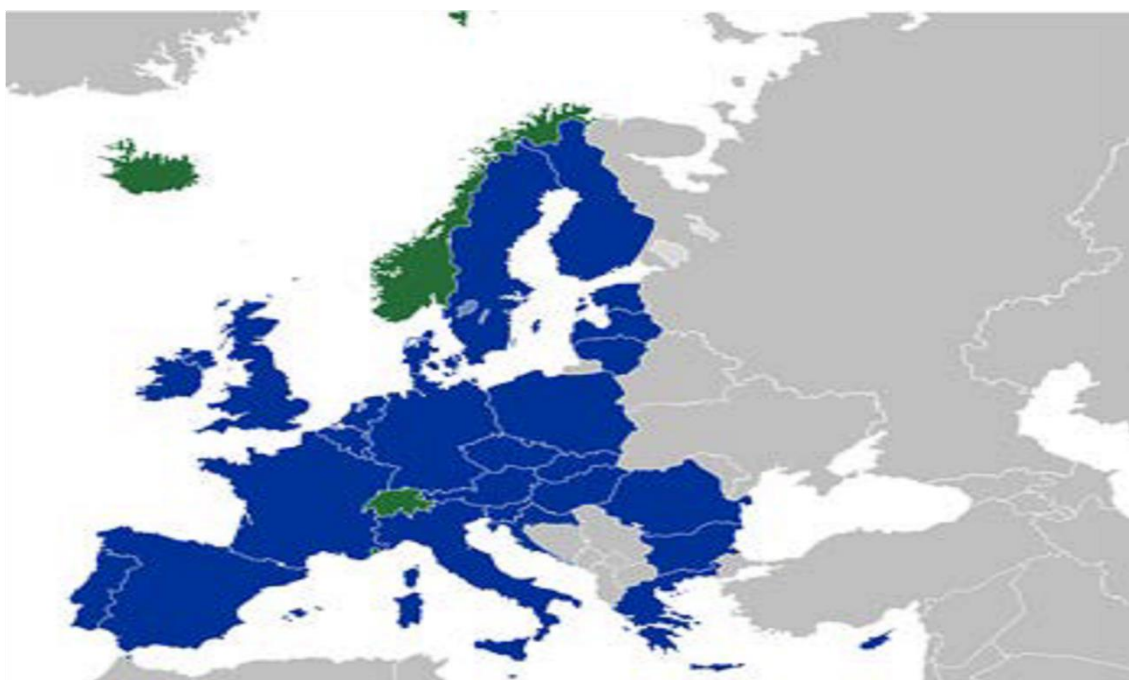
Uvjet za odobravanje takve naplate je da je nastupila nemogućnost ili je naplata iz inozemstva bitno otežana, odnosno da to zahtjeva priroda posla. Takvo odobrenje daje HNB. Ono je pojedinačno i vrijedi najdulje godinu dana. U posebnim slučajevima, HNB može pravnoj osobi dati opće odobrenje za naplatu robe i usluga u efektivnom stranom novcu. Uvjet je da je domaća osoba s ovlaštenom bankom sklopila ugovor o preuzimanju efektivnog stranog novca te da se radi o prodaji s carinskih prodavaonica, konsignacijskoj prodaji, opskrbi zrakoplova i brodova te prodaju turističkih usluga strancima. Domaća strana osoba mora taj novac predati ovlaštenoj banci najkasnije u roku od pet dana. Takve naplate mogu biti samo u konvertibilnim valutama. (...) Što se tiče načina (instrumenata) obavljanja platnog prometa s inozemstvom naša devizna regulativa dopušta sve instrumente međunarodnog platnog prometa koji se primjenjuju u svijetu dok, u posebnim slučajevima i uz posebno odobrenje HNB-a, dopušta i plaćanje efektivnim stranim novcem. „(Matić 2004:41,42)

3. SEPA (Single Euro Payments Area)

„SEPA je skraćenica za jedinstveno područje plaćanja u eurima (engl. *Single Euro Payments Area*). To je područje na kojemu potrošači, poslovni subjekti i tijela javne vlasti mogu uplaćivati i primati plaćanja u eurima pod jednakim osnovnim uvjetima, pravima i obvezama, neovisno o njihovoj lokaciji. Cilj inicijative SEPA-e je uspostava jedinstvenog sustava platnog prometa.

Područje SEPA-e obuhvaća 34 države: sve članice EU-a te Island, Lihtenštajn, Norvešku, Švicarsku, Monako i San Marino.“²

Slika 3.1. Države SEPA-e

Izvor: www.ecb.europa.eu

SEPA-u čine:

- jedna valuta – euro,
 - jedan set platnih instrumenata (kreditni transfer, izravno terećenje i platna kartica),
 - zajednička pravna osnova,
-

² <http://www.sepa.hr/sepa-opcenito/>

- zajednički tehnički standardi,
- infrastruktura za obradu platnih transakcija i
- zajednička poslovna pravila.³

3.1. SEPA platni instrumenti

„Kreditni transfer je nacionalna ili prekogranična platna usluga kojom se račun za plaćanje primatelja plaćanja odobrava za platnu transakciju ili niz platnih transakcija na teret platiteljeva računa za plaćanje od strane pružatelja platnih usluga kod kojeg se vodi platiteljev račun za plaćanje, na osnovi instrukcije koju daje platitelj.

SEPA-ina shema kreditnog transfera Europskoga platnog vijeća dostupna je od 28. siječnja 2008. i predstavlja skup međubankovnih pravila, postupaka i standarda za obavljanje kreditnih transfera u eurima na području SEPA-e od strane banaka sudionica u shemi.

Osnovni standardi SEPA-inog kreditnog transfera su sljedeći:

- račun platitelja i primatelja plaćanja definirani su IBAN-om
- pružatelji platnih usluga (banke) platitelja i primatelja plaćanja definirani su BIC-om
- platne transakcije se obavljaju u skladu sa ISO 20022 XML formatom platnih poruka.

Izravno terećenje je nacionalna ili prekogranična platna usluga za terećenje platiteljeva računa za plaćanje, kada platnu transakciju inicira primatelj plaćanja na osnovi suglasnosti platitelja.

SEPA-ina shema izravnog terećenja Europskog platnog vijeća dostupna je od 2. studenoga 2009. i predstavlja skup međubankovnih pravila, postupaka i standarda za provedbu izravnih terećenja u eurima na području SEPA-e od strane banaka sudionica u shemi. SEPA-ina shema izravnog terećenja obuhvaća dvije sheme: Osnovnu shemu (engl. Core SEPA Direct Debit) i Poslovnu shemu, tzv. B2B (engl. Business to Business SEPA Direct Debit).

Osnovni standardi SEPA izravnog terećenja su sljedeći:

- račun platitelja i primatelja plaćanja definirani su IBAN-om
- pružatelji platnih usluga (banke) platitelja i primatelja plaćanja definirani su BIC-om
- platne se transakcije obavljaju u skladu sa ISO 20022 XML formatom platnih poruka.“⁴

³ <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa>

3.1.1. SEPA kreditni transfer

„Kreditni transfer (engl. Credit transfer – CT) je plaćanje koje inicira Platitelj. Platitelj šalje nalog za plaćanje svom pružatelju platnih usluga, Pružatelj platnih usluga prenosi sredstva primateljevom pružatelju platnih usluga.

Primjeri kreditnog transfera:

- poslodavac zadaje nalog za isplatu osobnih primanja iz svog sustava za potporu poslovanju,
- poslovni subjekt izvršava plaćanje na osnovu ispostavljenog računa putem elektroničkog bankarstva ili podnošenjem zbrojnog naloga na magnetnom mediju ili putem HUB3 obrasca,
- potrošač (građanin) plaća račun za komunalne usluge putem internetskog bankarstva ili na šalteru

3.1.1.1. HRK SCT SHEMA – primjena 06.06.2016.

HRK SCT shema je skup pravila, praksi, standarda i provedbenih smjernica dogovorenih unutar bankovne zajednice u Republici Hrvatskoj za izvršavanje kreditnih transfera u kunama koji je odvojen od bilo kakve infrastrukture ili platnog sustava koji podupire njegovu primjenu. Uspostavom HRK SCT sheme bankovna zajednica u Republici Hrvatskoj pružat će usluge kreditnih transfera u kunama po istim poslovnim pravilima, operativnim procedurama i tehničkim standardima po kojima se izvršavaju SEPA kreditni transferi u eurima.

HRK SCT shema je usklađena sa SEPA platnom shemom EPC-a poštujući pri tom sve nacionalne specifičnosti kako bi se sudionicima nacionalnog platnog prometa olakšala migracija na SEPA platnu shemu uvođenjem eura kao službene valute Republike Hrvatske. Ova platna shema bit će na snazi sve do pristupanja RH euro zoni.

Pravila HRK SCT sheme (u daljnjem tekstu: Pravila) opisuju poslovna i operativna pravila, prakse, standarde i provedbene smjernice obrade nacionalnih kreditnih transfera u kunama dogovorenih unutar bankovne zajednice Republike Hrvatske prema SEPA pravilima.

⁴ <http://www.sepa.hr/sepa-opcenito/sepa-platni-instrumenti/>

HRK SCT shema pruža mnoge prednosti korisnicima u smislu funkcionalnosti, smanjenja troškova, jednostavnosti korištenja i neprekinute obrade (engl. STP – Straight Through Processing).

Očekivane koristi su:

- HRK SCT shema temelji se na jedinstvenom europskom standardu (ISO XML 20022, IBAN, BIC) i jedinstvenom formatu zadavanja naloga za plaćanje kod svih pružatelja platnih usluga na cijelom SEPA području,
- Sve platne transakcije u kunama zadaju se u istom formatu naloga za plaćanje kao i platne transakcije u eurima,
- Korištenje prihvaćenih standarda i podataka olakšava iniciranje, izvršenje i usklađenje plaćanja na bazi neprekinute obrade (engl. STP – Straight Through Processing),
- Odbijene poruke i povrati obrađuju se na predvidiv način koji može biti automatiziran,
- Platna shema donosi „end-to-end“ prijenos informacija o plaćanju korisnika na strukturirani način,
- Platna shema osigurava transparentnost i jasno iskazivanje naknada,
- Podržana su pojedinačna i skupna plaćanja (‘‘bulk’ – terećenje računa platitelja u jednom, zbirnom iznosu i odobrenja računa primatelja u pojedinačnim iznosima).
- Poslovni subjekti imaju mogućnost primanja izvoda s više podataka koji mogu biti značajni za poslovanje,
- Poslovni subjekti imaju mogućnost uvođenja jedinstvenih i suvremenih standarda u svoje interne sustave (ISO XML 20022).“⁵

3.1.2. SEPA izravno terećenje

„Izravno terećenje (engl. Direct debit – DD) je prijenos s računa za plaćanje Platitelja, koje zadaje Primatelj plaćanja, preko svojeg pružatelja platnih usluga.

Izravno terećenje često se koristiti za ponavljajuća plaćanja (npr. komunalni računi). Usluga izravnog terećenja uvjetovana je davanjem prethodne Suglasnosti Platitelja Primatelju plaćanja.

⁵ <http://www.sepa.hr/upute-za-korisnike/shema-za-sepa-kreditni-transfer/>

Osnovna HRK SDD shema opisuje platnu uslugu izravnog terećenja u poslovanju s potrošačima dok je Poslovna HRK SDD shema namijenjena poslovnim subjektima, nepotrošačima. SDD shema je skup pravila, praksi, standarda i provedbenih smjernica dogovorenih unutar bankovne zajednice u Republici Hrvatskoj za izvršavanje izravnih terećenja u kunama koja se primjenjuju od 5. lipnja 2017. SDD shema usklađena je sa SEPA platnom shemom EPC-a poštujući pri tom sve nacionalne specifičnosti kako bi se sudionicima nacionalnog platnog prometa olakšala migracija na SEPA platnu shemu uvođenjem eura kao službene valute Republike Hrvatske. Osnovna i Poslovna HRK SDD shema pružaju mnoge prednosti korisnicima u smislu funkcionalnosti, smanjenja troškova, jednostavnosti korištenja i neprekinute obrade (engl. STP – Straight Through Processing).

Očekivane koristi su:

SDD sheme temelje se na jedinstvenom formatu zadavanja naloga kod svih pružatelja platnih usluga (ISO XML 20022, IBAN, BIC)

- Korištenje prihvaćenih standarda i podataka olakšava zadavanje,
- izvršenje i usklađenje plaćanja na bazi neprekinute obrade (engl. STP – Straight Through Processing)
- Jedinstven način davanja suglasnosti za izravno terećenje za sve platitelje
- Jednako postupanje svih primatelja prilikom provođenja usluge izravnog terećenja
- Odbijene poruke i povrati (R-transakcije) obrađuju se na jedinstven i propisan način koji je automatiziran
- Poslovni subjekti imaju mogućnost primanja izvoda s više podataka koji mogu biti značajni za poslovanje.⁶

3.1.3. SEPA Platne kartice

„Platna kartica jest platni instrument koji svojem imatelju omogućuje plaćanje robe i usluga preko prihvatnog uređaja ili na daljinu i/ili koji omogućuje podizanje gotovog novca i/ili korištenje drugih usluga na bankomatu ili drugom samoposlužnom uređaju.

Migracijom na SEPA-u u Republici Hrvatskoj doći će do promjena postojećih platnih instrumenata i platne infrastrukture. NOPP je donio odluku da, osim platnih transakcija u eurima,

⁶ <http://www.sepa.hr/upute-za-korisnike/sheme-za-sepa-izravno-terecenje/>

nacionalnim projektom SEPA trebaju biti obuhvaćene i platne transakcije u kunama. Primjena SEPA standarda i na platne transakcije u kunama osigurava jedinstvenu tehnološku platformu u Republici Hrvatskoj za procesiranje platnih transakcija, kao i potrebne preduvjete za daljnji razvoj platnih usluga u Republici Hrvatskoj u skladu s europskim standardima. Isto tako, time se omogućuje odgovarajuća priprema cjelokupnog sustava platnog prometa za buduće uvođenje eura kao službene valute.“⁷

3.2. SEPA platne sheme

„Europsko platno vijeće (EPC – European Payment Council) definira platne sheme SEPA-e kao niz pravila, praksa i standarda dogovorenih na međubankovnoj razini kojima se postiže interoperabilnost u pružanju i obradi platnih instrumenata SEPA-e. Platne sheme SEPA-e EPC opisuje Pravilnicima (engl. Rulebooks) koji sadrže niz pravila i tehničkih standarda za obavljanje SEPA-inih platnih transakcija koje moraju slijediti pružatelji platnih usluga koji pristupaju shemi. Pravilnik se može smatrati korisničkom uputom koja opisuje zajedničko razumijevanje kako prenijeti sredstva s računa A na račun B u područje SEPA-e.

Pružatelj platnih usluga postaje sudionik SEPA-inih platnih shema potpisivanjem Ugovora o pristupanju shemi (engl. The Scheme Adherence Agreement) čime prihvaća pravila te obveze i odgovornosti svake sheme.

Platne sheme SEPA-e su odvojene od infrastrukture koja podupire njihovu primjenu. Obrada međubankovnih transakcija se provodi se kroz mehanizme obračuna i namirenja (CSMs) koje pojedina banka bira kao najprikladnije rješenje za svoje potrebe, koji se temelje na jedinstvenom nizu pravila, praksa i standarda definiranih platnom shemom.“⁸

3.3. SEPA u EU

„SEPA je započela kao inicijativa europske bankarske industrije koja je 2002. godine osnovala Europsko platno vijeće (EPC) kao koordinacijsko tijelo nadležno za donošenje odluka o platnom prometu. Cilj EPC-a je potpora i promoviranje SEPA-e, a jedna od vodećih odgovornosti je razvoj i održavanje platnih shema i okvira za instrumente SEPA-e .

⁷ <http://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa>

⁸ <http://www.sepa.hr/sepa-opcenito/platne-sheme/>

SEPA je prvobitno bila tržišna inicijativa, ali je zbog sporog procesa migracije zaključeno da je potrebna regulatorna intervencija na razini EU-a da bi se projekt uspješno završio u razumnom vremenskom roku.

Na razini Europske unije najvažnija tijela za razvoj projekta SEPA-e su Europska komisija (EK) i Europska središnja banka (ECB) koje su, da bi se u upravljanje projektom SEPA uključila, osim strane ponude (koja je jedina zastupljena u Europskomu platnom vijeću), i strana potražnje, osnovale Vijeće SEPA (engl. SEPA Council) u lipnju 2010. godine. Odlukom Upravnog odbora ECB-a 19. prosinca 2013. Vijeće SEPA je zamijenjeno Odborom za mala plaćanja u eurima (engl. Euro Retail Payments Board – ERPB). U radu ERPB-a sudjeluje 7 predstavnika ponude, 7 predstavnika potražnje, 5 predstavnika središnjih banaka iz država članica u kojima je službena valuta euro i 1 predstavnik središnje banke iz države članice koja nema euro kao službenu valutu.“⁹

3.4. SEPA u Republici Hrvatskoj

„Provedba SEPA projekta u Hrvatskoj u tehničkom smislu predstavlja i djelomičnu reformu platnog sustava budući da će SEPA projektom biti obuhvaćene i nacionalne platne transakcije u kunama.

Radi podržavanja izmjena u platnom prometu potrebno je obaviti prilagodbe u poslovnim sustavima korisnika kako bi se osiguralo nesmetano odvijanje plaćanja:

- od 6. lipnja 2016. uvodi se novi format zbrojnog naloga za prijenos: umjesto postojeće tekstualne datoteke zbrojnog naloga za elektronička plaćanja sve će banke zaprimati isključivo SEPA kreditne transfere u novom XML formatu – poruka pain 001.001.03.
- od 5. lipnja 2017. izravno terećenje odvija se prema novim pravilima: umjesto postojećeg izravnog terećenja, kojeg danas u pravilu potrošač ugovara sa bankom, potrošač primatelju plaćanja suglasnost za izravno terećenje svojeg računa.

⁹ <http://www.sepa.hr/sepa-opcenito/>

Svi se poslovni subjekti trebaju prilagoditi za uvođenje i prihvat novih platnih poruka. Stoga je važno na vrijeme se informirati o promjenama i provjeriti je li informatička potpora poslovnom sustavu upoznata s izmjenama, kako bi u roku isporučila prilagodbe.“¹⁰

3.4.1. Nacionalni plan migracije na SEPA

„Nacionalni plan migracije na SEPA usvojen je na 23. sjednici Nacionalnog odbora za platni promet, održanoj 15. svibnja 2014.

Plan migracije u Republici Hrvatskoj jest dokument u kojem je dan opis postojećih nacionalnih platnih instrumenata i infrastrukture, opis zahtjeva koje postavljaju propisi EU u vezi sa SEPA shemama, infrastrukturom i izvršenjem platnih transakcija u okviru SEPA te organizacija projekta SEPA u Republici Hrvatskoj, plan aktivnosti i tijek migracije s definiranim rokovima. Plan migracije kontinuirano će se nadopunjavati i osvježavati.

Temeljem odluka donesenih na 26. sjednici Nacionalnog odbora za platni promet održane 24. veljače 2016., a vezano za izmjene datuma početka primjene pojedinih aktivnosti iz Nacionalnog plana migracije na SEPA-u, HNB je pripremila Dodatak 1. Nacionalnog plana migracije na SEPA-u.

Temeljem odluka donesenih na 27. sjednici Nacionalnog odbora za platni promet održane 7. prosinca 2016., a vezano uz izmjene datuma početka primjene Pravila HRK SDD shema, HNB je pripremila Dodatak 2. Nacionalnog plana migracije na SEPA-u.“¹¹

3.4.2. Organizacija projekata SEPA-e u RH

„Nacionalni odbor za platni promet (NOPP) je glavno upravljačko tijelo projekta SEPA u Republici Hrvatskoj. Tijelo je osnovano 2003. godine, a u njegovu radu sudjeluju Hrvatska narodna banka, Ministarstvo financija, Hrvatska gospodarska komora (u kojoj djeluje Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize) i Hrvatska udruga banaka.

NOPP je 21. svibnja 2013. donio odluke o osnivanju radnih tijela za nacionalni projekt SEPA:

¹⁰ <http://www.sepa.hr/sepa-u-rh/>

¹¹ <http://www.sepa.hr/sepa-u-rh/plan-migracije/>

- Hrvatskog odbora za SEPA koordinaciju (HOSK)
- Hrvatskog SEPA foruma (HSF)

Hrvatski odbor za SEPA koordinaciju (HOSK) je radno tijelo NOPP-a konstituirano 16. rujna 2013. godine na temelju Odluke o osnivanju Hrvatskog odbora za SEPA koordinaciju.

Sudionici HOSK-a su Hrvatska udruga banaka (čiji predstavnik predsjedava Odborom), Hrvatska narodna banka, Hrvatska gospodarska komora, Ministarstvo financija, Financijska agencija i Hrvatska udruga poslodavaca.

Neke od glavnih zadaća HOSK-a su:

- izrada i realizacija Nacionalnog plana migracije na SEPA-u,
- izrada i provedba nacionalne SEPA-ine sheme za kreditne transfere i izravna terećenja u kunama
- izrada i provedba rješenja potrebnih za provedbu kreditnih transfera i izravnih terećenja u eurima u skladu sa SEPA-inim pravilima i Uredbom (EU) br. 260/2012
- utvrđivanje prijedloga za uspostavu ili prilagodbu platne infrastrukture u RH u skladu sa SEPA-inim pravilima, definiranje otvorenih pitanja te predlaganje rješenja i dr..

Hrvatski SEPA forum (HSF) je radno tijelo NOPP-a konstituirano 20. prosinca 2013. godine na temelju Odluke o osnivanju Hrvatskog SEPA foruma.

HSF-om predsjedava Hrvatska gospodarska komora, a ostali sudionici su Ministarstvo financija, Hrvatska narodna banka, Hrvatska udruga banaka i Financijska agencija. U rad HSF-a će biti uključeni i Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska obrtnička komora i udruge za zaštitu potrošača.

Zadaci HSF-a usmjereni su prema korisnicima platnih usluga (mali i srednji poduzetnici, velika trgovačka društva, javni sektor, IT kompanije, obrtnici, potrošači), a njegove glavne aktivnosti su promocija SEPA-inih platnih usluga, informiranost javnosti te edukacija korisnika.

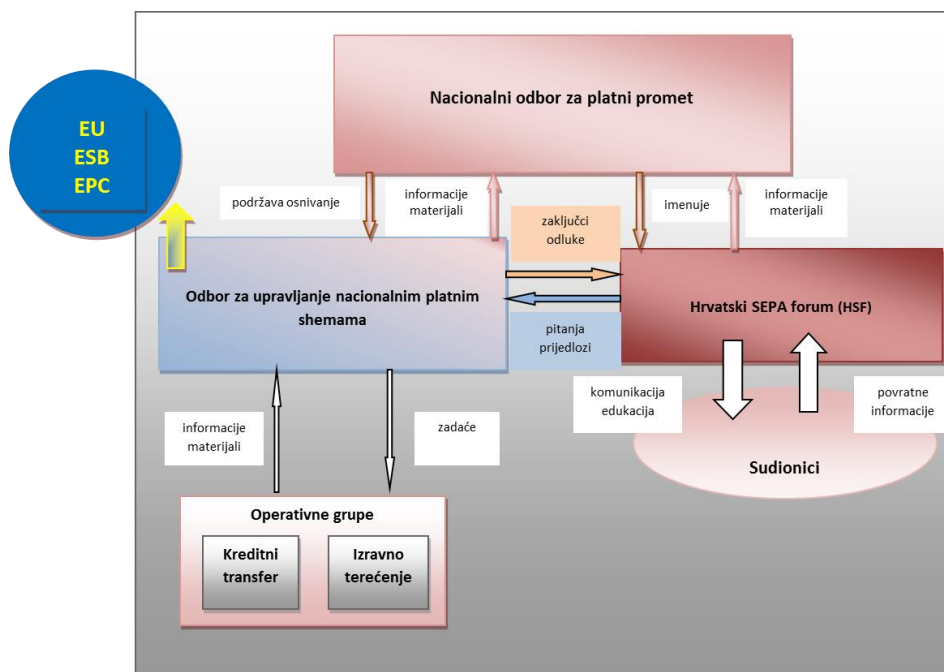
Nacionalni odbor za pristupanje SEPA-i (engl. NASO – National Adherence Support Organisation) je nacionalno tijelo koje ima ulogu pružanja potpore pružateljima platnih usluga u procesu pristupanja SEPA-inim platnim shemama tako što uspostavlja kontakt između njih i Europskoga platnog vijeća te im olakšava postupak prikupljanja potrebne dokumentacije za pristupanja SEPA shemama.

NOPP je na sjednici održanoj 15. svibnja 2014. godine donio odluku da se za obnašatelja uloge NASO u Republici Hrvatskoj određuje FINA.

NOPP je na svojoj 24. sjednici održanoj 18. svibnja 2015. donio odluku o osnivanju Odbora za upravljanje nacionalnim shemama (OUNS).

OUNS – Odbor za upravljanje nacionalnim shemama je osnovan kao sljedbenik HOSK-a – Hrvatskog odbora za SEPA koordinaciju u trenutku kada je projekt uvođenja SEPA-e u RH dovršen, odnosno doveden u fazu upravljanja i održavanja. Odbor za upravljanje nacionalnim shemama (OUNS) je tijelo koje upravlja shemama, izmjenama shema, prati sve buduće SEPA promjene i osigurava implementaciju izmjena shema uz kompletno potrebnu dokumentaciju, pravila i upute, vodi registar sudionika za svaku shemu (registar banaka koje su pristupile pojedinoj shemi) i osigurava da sudionici poštuju pravila rada sheme. Odbor operativno vodi Hrvatska udruga banaka (HUB) iako sudjelovanje u OUNS-u nije uvjetovano članstvom u HUB-u. Sve banke u RH koje su članice bilo koje od shema su ujedno i članice OUNS-a, dakle ravnopravno donose odluke i upravljaju nacionalnim shemama.“¹²

Slika 3.2. Organizacija projekta SEPA-e u RH

Izvor: <http://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa>

3.5. SEPA infrastruktura za obračun i namiru platnih transakcija

„Uredbom (EU) br. 260/2012 propisuje se obveza za upravitelje ili sudionike eurskih platnih sustava za mala plaćanja u Europskoj uniji da osiguraju tehničku interoperabilnost svojega platnog sustava s drugim sustavima za mala plaćanja unutar EU-a.

¹² <http://www.sepa.hr/sepa-u-rh/tijela/>

Naime, infrastruktura za obradu i namiru platnih transakcija u SEPA okružju mora biti u mogućnosti obraditi SEPA plaćanja u eurima između svih sudionika SEPA sheme. Takvu je dostupnost svih sudionika u SEPA shemi, neovisno o tome u kojoj se državi SEPA područja nalaze, moguće osigurati uspostavom tehničke interoperabilnosti platnih infrastruktura.

Nacionalnim planom migracije na SEPA-u predviđeno je da se u Republici Hrvatskoj, prema dogovoru s hrvatskom bankovnom zajednicom, uspostavi jedinstvena platna infrastruktura za obračun nacionalnih i prekograničnih SEPA kreditnih transfera u eurima.

Dana 6. lipnja 2016. započeo je s radom EuroNKS – novi platni sustav u Republici Hrvatskoj za obračun platnih transakcija u eurima koji se provodi prema pravilima SEPA Credit Transfer (SCT) sheme za kreditne transfere Europskoga platnog vijeća.

Također, u svrhu vođenja eurskih računa banaka, Hrvatska narodna banka uspostavila je nacionalnu komponentu TARGET2 HR platnog sustava u kojem se namiruje obračun nacionalnih i prekograničnih platnih transakcija u eurima. TARGET2 (engl. Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system) jedinstveni je platni sustav za velika plaćanja u eurima koji nadzire Europska središnja banka.

TARGET2-HR nacionalna komponenta, u kojoj se izvršava namira obračuna EuroNKS-a, započela je s produkcijskim radom 1. veljače 2016. u skladu s Nacionalnim planom migracije na SEPA-u.

Nadalje, glede početka rada platnog sustava EuroNKS, dana 6. lipnja 2016. Nacionalni klirinški sustav (NKS), platni sustav za obračun platnih transakcija u kunama, započeo je s obračunom platnih transakcija prema Pravilima HRK SCT sheme. Prethodno su sve banke navedenu shemu prihvatile kao jedinstveni skup pravila za izvršavanje kreditnih transfera u Republici Hrvatskoj.¹³

3.6. Pravni okvir za SEPA-u

SEPA je u Republici Hrvatskoj regulirana pravnim okvirom koji uključuje hrvatske zakone kao i direktive i uredbe Europske unije.

„Pravni okvir za SEPA-u čine sljedeći propisi:

I. Direktiva 2007/64/EZ

¹³ <http://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa>

Direktiva 2007/64/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu, kojom se mijenjaju i dopunjuju direktive 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te kojom se ukida Direktiva 97/5/EZ, pravna je osnova za stvaranje unutarnjeg tržišta platnih usluga u Europskoj uniji. Direktivom o platnim uslugama uspostavljena su jednaka pravila i uvjeti koji se primjenjuju na sve platne usluge u državama članicama Europske unije, čime je omogućeno jednostavno, učinkovito i sigurno izvršenje prekograničnih i nacionalnih platnih transakcija.

II. Zakon o platnom prometu

Odredbe Direktive 2007/64/EZ o platnim uslugama transponirane su u Republici Hrvatskoj u Zakon o platnom prometu (NN, br. 133/2009. i 136/2012.). Zakon o platnom prometu stupio je na snagu 1. siječnja 2011.

III. Uredba (EZ) br. 924/2009

Uredbom (EZ) br. 924/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. rujna 2009. o prekograničnim plaćanjima u Zajednici, kojom se ukida Uredba (EZ) br. 2560/2001, propisana je obvezna primjena jednakih naknada za prekogranična plaćanja (plaćanja između pružatelja platnih usluga koji se nalaze u različitim državama članicama Europske unije uključujući Norvešku, Island i Lihtenštajn) i odgovarajuća nacionalna plaćanja (plaćanja između pružatelja platnih usluga unutar države članice) u eurima. Odredbe navedene Uredbe ne propisuju da su takve platne transakcije besplatne, već da pružatelji platnih usluga naplaćuju iste naknade za odgovarajuće platne transakcije neovisno o tome radi li se o nacionalnim ili prekograničnim platnim transakcijama. Uredbom (EZ) br. 924/2009 također je propisana standardizacija u svrhu jednostavnijeg izvršenja prekograničnih plaćanja, odnosno korištenje međunarodnog broja bankovnog računa (IBAN) i identifikacijskoga kôda banke (BIC).

IV. Uredba (EU) br. 260/2012

Uredbom (EU) br. 260/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. ožujka 2012., kojom se utvrđuju tehnički i poslovni zahtjevi za kreditne transfere i izravna terećenja u eurima i kojom se mijenja i dopunjuje Uredba (EZ) br. 924/2009, propisani su krajnji rokovi za migraciju s postojećih nacionalnih kreditnih transfera i izravnih terećenja u eurima na SEPA sheme za kreditne transfere i izravna terećenja u skladu s definiranim pravilima i tehničkim standardima. Uredbom (EU) br. 260/2012 propisuje se obvezna primjena tehničkih standarda i definiranih pravila, kao što je korištenje međunarodnog broja bankovnog računa (IBAN) i standard za financijske poruke (ISO 20022 XML) za sve kreditne transfere i izravna terećenja u eurima u Europskoj uniji. Države članice koje još nisu uvele euro, pa tako i Republika Hrvatska, obvezne su ispuniti SEPA zahtjeve propisane navedenom Uredbom najkasnije do 31. listopada 2016. Države članice Europske unije koje su uvele euro imale su kao krajnji rok za migraciju na SEPA

kreditne transfere i izravna terećenja 1. veljače 2014. Navedeni je rok kasnije dodatno produljen na temelju Uredbe (EU) br. 248/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. kojom se mijenja Uredba (EU) br. 260/2012, i to do 1. kolovoza 2014.

V. Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa

U svrhu primjene Uredbe (EZ) br. 924/2009 i Uredbe (EU) 260/2012, u dijelu kojim se definiraju nacionalna tijela nadležna za provođenje nadzora i rješavanje pritužaba, izvansudski pritužbeni postupci i postupak mirenja te prekršaji za postupanje protivno uredbama, Republika Hrvatska u 2013. godini donijela je Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa (NN, br. 54/2013.). S obzirom na to da je u međuvremenu donesena i Uredba (EU) br. 2015/751 o međubankovnim naknadama za platne transakcije na temelju kartica, izrađen je i novi Zakon o provedbi uredbi Europske unije iz područja platnog prometa (NN, br. 50/2016.) kojim se uređuju predmetna područja (nadzor, rješavanje pritužaba, izvansudski pritužbeni postupci i postupci mirenja te prekršaji) za sve navedene uredbes EU-a iz područja platnog prometa.

VI. Uredba (EZ) br. 1781/2006

Uredbom (EZ) br. 1781/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. studenoga 2006. o informacijama o platitelju koje prate prijenos novčanih sredstava propisuje se obveza pružateljima platnih usluga da uz sve prijenose sredstava omoguće pridružene informacije o platitelju, kako bi uvijek bilo moguće pratiti prijenos sredstava do samog platitelja, a u svrhu aktivnosti vezanih uz prevenciju, istragu i otkrivanje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Dana 20. svibnja 2015. Europski parlament i Vijeće donijeli su Uredbu (EU) br. 2015/847 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o informacijama koje su priložene prijenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1781/2006. Navedena Uredba primjenjivat će se od 26. lipnja 2017. te se od tog datuma prestaje primjenjivati Uredba (EZ) br. 1781/2006.¹⁴

¹⁴ <http://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa>

4. Instrumenti plaćanja u međunarodnom platnom prometu

„Platni promet s inozemstvom uređen je odredbama deviznog režima pojedine zemlje, mjerama i uputama središnjih banaka te zaključenim platnim i drugim sporazumima između država.“ (Andrijanić 2001:374)

Hrvatski devizni propisi dopuštaju uporabu svih uobičajenih instrumenata međunarodnog platnog prometa. „ U praksi se ipak najčešće radi:

- bankovna doznaka,
- međunarodni dokumentarni akreditiv
- dokumentarna naplata.

Rjeđe se koriste drugi instrumenti plaćanja kao što su:

- ček,
- mjenica,
- trgovačko kreditno pismo.“(Matić 2016: 246)

„ Svaki od ovih instrumenata sudionicama u plaćanju daje i određenu razinu sigurnosti te, u skladu s time, ima i svoju cijenu. Stoga je za sigurnu naplatu uz najniže troškove potrebno dobro poznavati posebnosti svih instrumenata platnog prometa.“ (Matić 2016:246) Kako bi ispravno postupili i odabrali najbolji instrument plaćanja za našu transakciju, treba sagledati sve okolnosti vezane za transakciju. „ Prije svega treba uzeti u obzir vrstu posla; radi li se o kupoprodaji robe, pružanja gospodarske usluge, otplate anuiteta, plaćanju avansa ili nečemu drugom. Za izbor instrumenata je važno je li dogovoreno gotovinsko plaćanje ili plaćanje na kredit, kolika je vrijednost posla, kakva su dosadašnja iskustva u poslovanju s određenim poslovnim partnerom, kakav je bonitet inozemnog partnera, postoje li zakonska ograničenja plaćanja itd.“ (Matić 2016:246)

Zaključili smo kako je jako važno znati koristiti instrument plaćanja koji najbolje odgovara našem transakcijskom poslu. Odluka o korištenju određenog instrumenta plaćanja je individualna te je potrebno dobro poznavati instrumente plaćanja u međunarodnom platnom prometu. Stoga će u nastavku rada svaki instrument međunarodnog platnog prometa biti detaljni objašnjen.

4.1. Međunarodni dokumentarni akreditiv

„ Primjenom međunarodnog dokumentarnog akreditiva zaštićuju se interesi objiju strana u akreditivnom poslovanju. Izvoznik je, naime, siguran da će predajom urednih otpremnih i robnih dokumenata navedenih u akreditivu i ispunjenjem ostalih uvjeta iz akreditiva (npr. roka isporuke što se utvrđuje iz otpremnih dokumenata i sl.) doći do naplate izvezeno robe, jer mu isplatu dokumenata osigurava banka. Kupac je, s druge strane, siguran da će banka isplatiti samo one dokumente koji su u akreditivu izričito propisani, a koji mu osiguravaju pravo raspolaganja predmetom kupoprodaje,“ (Andrijanić 2001: 374)

„ Međunarodni dokumentarni akreditiv (The Letter of Credit- L/C) je instrument plaćanja u kojemu se neka banka na zahtjev i po nalogu svoga komitenta obvezuje kako će:

- a) isplatiti korisniku akreditiva, ili osobi koju on imenuje, određeni novčani iznos odnosno akceptirati ili isplatiti mjenicu izdanu od korisnika,
- b) ovlastiti neku drugu banku da obavi takvo plaćanje ili da akceptira mjenicu izdanu od korisnika ili će
- c) ovlastiti neku drugu banku da otkupi(negocira) mjenicu
- d) uz uvjet da joj se predaju ugovoreni dokumenti i udovolji svim ostalim uvjetima akreditiva.“ (Matić 2016: 246)

Međunarodni dokumentarni akreditiv je neovisan od kupoprodajnog ugovora. „ To znači da se isplata akreditiva mora izvršiti uvijek kada korisnik akreditiva (izvoznik) u određenom roku prezentira sve akreditivom uvjetovane dokumente i ispunjava druge obveze iz akreditiva. Pritom je nevažno postoje li neki sporovi vezani uz sam kupoprodajni ugovor. Dakle, moguća kršenja kupoprodajnog ugovora, u pogledu rokova isporuke, količine i/ili kakvoće isporučene robe i slično, ne mogu biti razlog zbog kojeg bi nalogodavatelj (uvoznik) mogao banci dati uputu da zaustavi isplatu akreditiva.“ (Matić 2016: 247)

„ Međunarodni dokumentarni akreditiv su plod i rezultat dugotrajne trgovinske i bankarske prakse. Uređeni su „ Ujednačenim običajima i pravilima za dokumentarne akreditive“ koje je po prvi put, još 1933. godine, objavila Međunarodna trgovačka komora u Parizu(...). Ova se pravila dopunjuju i mijenjaju, u prosjeku, svakih desetak godina. Zadnja revizija Ujednačenih pravila stupila je na snagu 2007. godine.“ (Matić 2016:247)

„ Pravno gledano, Ujednačena pravila su kodificirani običaji pa ih, formalno gledano, banke ne moraju upotrebljavati. Međutim, Pravila su toliko i poznata i raširena da ih uvažavaju i po njima rade praktično sve značajnije banke u svijetu.“ (Matić 2016: 247)

4.1.1. Sudionici i pravni odnosi sudionika u plaćanju dokumentarnim akreditivima

Iz definicije međunarodnog dokumentarnog akreditiva, vidljivo je kako se u njemu pojavljuju tri osobe. Osobe koje se pojavljuju u međunarodnom dokumentarnom akreditivu su:

- nalogodavac,
- akreditivna banka,
- korisnik,

Uz nalogodavca, akreditivnu banku i korisnika, pojavljuju se i takozvane imenovane banke, čija vrsta ovisi o vrsti akreditiva.

„ Nalogodavac (Applicant for the Letter of Credit) u međunarodnoj robnoj razmjeni je redovito kupac (uvoznik) koji daje nalog svojoj poslovnoj banci da na temelju financijskog pokrića što ga ima u toj banci otvori akreditiv u korist inozemnog poslovnog partnera (dobavljača- izvoznika).“ (Andrijanić 2001: 375)

„ Akreditivna banka (The Issuing Bank) otvara međunarodni dokumentarni akreditiv na zahtjev nalogodavca, a u korist korisnika akreditiva, točno prema uputama dobivenima u nalogu za otvaranje akreditiva.“ (Andrijanić 2001:375)

„ Korisnik (The Beneficiary),obično je prodavatelj (izvoznik), koji predocjenjem određenih dokumenata na naplatu i ispunjenjem ostalih uvjeta u akreditivu stječe pravo naplate svote navedene u akreditivu.“ (Andrijanić 2001:375)

Osobe koje se pojavljuju u dokumentarnom akreditivu su i imenovane banke. „ Imenovana banka (The Nominated Bank) je svaka druga banka koja po ovlaštenju akreditivne banke preuzima određene obveze prema korisniku akreditiva. Najčešće je to banka iz zemlje korisnika akreditiva.“ (Matić 2016:248)

Imenovane banke se često nazivaju i posredničke banke. „ Imenovane banke, ovisno o vrsti akreditiva, mogu preuzeti različite obveze i odgovornosti. U tome smislu razlikujemo:

- isplatnu banku (The Paying Bank), koja je ovlaštena za isplatu akreditiva na teret i po nalogu akreditivne banke
- potvrđujuću banku(The Confirming Bank), koja preuzima čvrstu obvezu da će korisniku isplatiti akreditivnu svotu odmah po prezentaciji dokumenata i ne čekajući prijam pokrića od akreditivne banke
- negocirajuću banku (The Negotiating Bank), koja je ovlaštena do određenog roka isplatiti akreditivnu svotu uz uvjet da joj korisnik predoči mjenicu i dokumente koji su određeni u akreditivni uvjetima.“ (Matić 2016:248)

U međunarodnom dokumentarnom akreditivu razlikujemo više vrsta neovisnih pravnih odnosa između osoba koje sudjeluju u akreditivu. „To su:

- odnos nalogodavca i akreditivne banke
- odnos između akreditivne banke i banke koja potvrđuje akreditiv
- odnos između akreditivne ili potvrđujuće banke i drugih banaka od kojih su one zatražile obavljanje nekog posla u vezi s akreditivom (imenovane banke)
- odnos između akreditivne ili potvrđujuće banke (odnosno druge imenovane banke) i osobe u čiju je korist akreditiv otvoren (korisnik akreditiva). (Matić 2016:248 prema Vukmir 2001:35)

„ Osnovna i najvažnija osobina svih navedenih pravnih odnosa je da su oni međusobno odvojeni, neovisni i neuvjetovani. To znači da svaka osoba iz akreditiva mora ispuniti preuzete obveze neovisno o drugim sudionicima odnosno da ugovorne strane iz jednog pravnog odnosa ne mogu uvjetovati ispunjavanje preuzetih obveza bilo kakvim pozivom na neki pravni odnos između drugih ugovorenih strana. Jednako tako, događaji koji mogu utjecati na (ne)mogućnost ispunjena preuzetih obveza u jednome pravnom odnosu ne mogu biti razlog za (ne)ispunjavanje obveze iz drugoga. Tako se ni korisnici niti nalogodavci u svome odnosu prema bankama ne mogu pozivati ni na svoj pravni odnos iz kupoprodajnog ugovora. Akreditivna klauzula iz temeljnog ugovora pravno obvezuje kupca i prodavatelja, ali njihove odnose unutar akreditiva određuje samo ono što je sadržano u akreditivu. Razumljivo je da se ni banaka ne tiču odnosi koji postoje između kupca i prodavatelja niti se one u svojim međusobnim odnosima mogu pozivati na temeljni odnos između kupca i prodavatelja ili pak na odnos između kupca kao nalogodavca i akreditivne banke. Svaka se strana u nizu ugovornih odnosa nekog dokumentarnog akreditiva može pozivati samo na odredbe svojega neposrednog ugovornog odnosa. Navedene činjenice su posebno važne jer one korisnicima akreditivima daju iznimno veliku sigurnost kako će isporučena roba biti plaćena na dogovoreni način, razumije se, ako korisnik ispuni preuzete obveze.“(Matić 2016:249)

4.1.2. Akreditivni dokumenti

Akreditivni dokumenti se pojavljuju u poslovima izvoza i uvoza robe kod plaćanja akreditivom. Akreditivnim dokumentima prodavatelj dokazuje kako je ispunio sve ugovorom preuzete obveze (prema Matiću 2016:249). „ Dokumenti se nabrajaju i precizno opisuju u članku kupoprodajnog ugovora kojim se uređuje plaćanje isporučene robe. Poslije se, na osnovi odredbi iz tog članka, daje nalog za otvaranje akreditiva temeljem kojega banka otvara akreditiv i u

obavijesti o otvorenom akreditivu od korisnika traži prezentaciju upravo tih dokumenata.“ (Matić 2016:249)

„ Akreditivni dokumenti koji se, uobičajeno, pojavljuju u izvoznome ili uvoznome psu, a koji se redovito pojavljuju i kao uvjet korištenja (isplate) akreditiva jesu:

- robni dokumenti
- dokumenti o otpremi robe (transportni dokumenti)
- dokumenti o osiguranju
- ostali akreditivni dokumenti.

Osnovni robni dokument koji se redovito pojavljuje kao uvjet naplate akreditivnog iznosa je trgovačka faktura. Ona se, ovisno o potrebama, podnosi u više primjeraka, obično tri do pet. Trgovačka faktura mora glasiti na ime nalogodavca za otvaranje akreditiva i mora je izdati u korist korisnika akreditiva. Opis robe u trgovačkoj fakturi mora biti na jeziku ugovora i u potpunosti odgovarati opisu robe u akreditivu.“ (Matić 2016:249)

„ Dokument o otpremi robe, ovisno o vrsti prijevoza, može biti npr. pomorska teretnica, dokument mješovitog (multimodalnog) prijevoza, međunarodni željeznički tovarni list, riječna teretnica, zračni tovarni list i dr.“ (Matić 2016:249)

„ Dokument o osiguranju (polica, ugovor) mora biti onakav kakav je propisan akreditivom i mora ga izdati osiguravajuće društvo ili njegov agent. Pritom banka provjerava samo odgovara li polica, po svome vanjskom izgledu, uobičajenim dokumentima ove vrste te je li izdana i potpisana od osiguravajućeg društva ili njegovih agenata.“ (Matić 2016:249,250)

U plaćanju akreditivom koristi se još i ostali akreditivni dokumenti, ovisno o vrsti robe koja se uvozi te zemlji njezina podrijetla i o drugim okolnostima vezanima uz mogućnost slobodnog uvoza i stavljanja u promet uvozne robe (prema Matić 2016:250). „ U međunarodnoj razmjeni to su najčešće:

- potvrda o podrijetlu robe
- sanitarna, veterinarska i fitopatološka potvrda
- konzularne fakture
- tvornički atesti za isporučenu robu
- certifikati organizacija ovlaštenih za provjeru kvalitete i količine robe
- posebne potvrde što ih neke zemlje propisuju za uvoz robe
- itd.“ (Matić 2016:250)

„ Pregled dokumenata jedan je od najvažnijih i najosjetljivijih radnji kod dokumentarnih akreditiva. Prema Ujednačenim pravilima sve banke koje sudjeluju u plaćanju akreditivom

imaju na raspolaganju pet radnih dana da ih ispituju i utvrde odgovaraju li ugovorenim dokumentima. Načelno, banke će prihvatiti one dokumente koji su sukladni uvjetima akreditiva. Ako to nije slučaj, banke imaju pravo odbiti isplatu. Pitanje „sukladnosti“ je vrlo osjetljivo budući da bi traženje neke savršene sukladnosti ugrozilo cjelokupni sustav plaćanja akreditivom. S druge strane, ukoliko bi se „sukladnost“ shvatila suviše široko bila bi dovedena u pitanje sigurnost plaćanja akreditivom.“ (Matić 2016:250)

„ Prilikom ispitivanja dokumenata banke moraju utvrditi jesu li dokumenti sukladni onima koji su akreditivom propisani. To se utvrđuje ispitivanjem izgleda i sadržaja svakoga pojedinog dokumenata, a potom i njihovom međusobnom usporedbom. Općenito načela ispitivanja akreditivnih dokumenata jesu načelo vanjskog izgleda, načelo sukladnosti i načelo međusobne zavisnosti dokumenta.“ (Matić 2016:250)

„ Načelo ispitivanja vanjskog izgleda dokumenata, propisuje da se dokumenti ispituju na način kojim se može utvrditi odgovaraju li oni svojim vanjskim izgledom uvjetima koji su navedeni u akreditivu.

Načelo stroge sukladnosti propisuje kako se opis robe u fakturi mora u potpunosti slagati s opisom robe iz akreditiva, a ostali dokumenti mogu sadržavati i opis robe koji nije istovjetan, ali nije ni protivan opisu robe sadržanom u akreditivu.

Načelo međusobne zavisnosti dokumenata propisuje kako su banke dužne međusobno uspoređivati prezentiranje dokumente kako bi utvrdile nisu li oni međusobno nesuglasni odnosno proturječni. Pritom se razlikuju prihvatljivi, neprihvatljivi i granični slučajevi nesuglasnosti.“ (Matić 2016:250,251)

„ Kod ugovaranja i plaćanja međunarodnim dokumentarni akreditivom važno je ugovoriti određene rokove i mjesto podnošenja dokumenata. Ujednačena pravila određuju kako svaki akreditiv mora sadržavati odredbe o roku za podnošenje dokumenata, odredbu o roku do kojeg je akreditiv valjan te odredbu o mjestu u kojemu se dokumenti moraju podnijeti na plaćanje ili otkup.

Rok valjanosti akreditiva (Expiry Date of the Credit) je rok do kojeg je banka dužna od korisnika primiti, ispitati i honorirati ugovorene dokumente. Određuje ga akreditivna banka, a prema uputi nalogodavatelja. Pritom ga je bitno odrediti tako da se korisniku ostavi dovoljno vremena za pribavljanje svih traženih dokumenata. Bez ovoga roka akreditiv se ne smatra valjanim.

Rok za predaju dokumenata banci (Expiry Date for Presentation of Documents) određuje se nakon datuma izdavanja prijevozne isprave. Ako on nije izrijekom naveden u akreditivu, banka će primijeniti odredbu Ujednačenih pravila po kojoj se dokumenti moraju podnijeti najkasnije 21 dan od datuma izdanja prijevozne isprave.

Mjesto plaćanja je važno zato što je banka dužna isplatiti akreditiv samo na onome mjestu koje je određeno akreditivom. Zbog toga, svi akreditivi moraju odrediti mjesto u kojem će se prezentirati dokumenti za plaćanje odnosno na akcept ili na otkup. Ako to nije određeno, akreditiv se smatra nevažećim. Određivanje mjesta plaćanja u ovlasti je akreditivne banke koja može odrediti da mjesto za prezentaciju dokumenata i plaćanja bude kod bilo koje imenovane banke iz akreditiva.“ (Matić 2016:251,252)

4.1.3. Vrste međunarodnih dokumentarnih akreditiva

„Međunarodne dokumentarne akreditive može se podijeliti po različitim kriterijima, a najčešće se dijele po načinu i roku isplate, te po pravnom karakteru odnosa akreditivne banke i korisnika“(Amon i suradnici: Osiguranje plaćanja, 2002:275).

„S obzirom na način i rok isplate akreditiva, poslovnim partnerima stoje na raspolaganju akreditivi po viđenju (By sight payment), akreditivi uz odgođeno plaćanje(By deferred payment), akreditivi s plaćanjem akceptom mjenice (By acceptance) i akreditivi s isplatom mjenice ili dokumenata (By negotiation). Neki autori dodaju i akreditive s „crvenom“ ili „zelenom“ klauzolom (tzv. Packing akreditivi).

Akreditivi plativi po viđenju su oni akreditivi kod kojih se korisniku akreditiva akreditivni iznos isplaćuje neposredno nakon što u banku donese propisane isprave odnosno odmah po prezentaciji dokumenata u predviđenom roku.“ (Matić 2016:252)

Akreditiv s odgođenim plaćanjem jesu noviji akreditivi. Kod akreditiva s odgođenim plaćanjem, plaćanje se ne obavlja odmah po prezentaciji dokumenata nego u dogovorenom roku. Uobičajeno je da su rokovi unutar 30, 60, 90, 120 ili više dana nakon prezentacije dokumenata. Ovakvi akreditivi su riskantniji za korisnika (prodavatelja) jer nalagodavac (kupac) dolazi u posjet robe prije nego što je istu platio. No, za takve akreditive banka jamči plaćanje i dužna ga je obaviti u skladu s nalogom za otvaranje akreditiva, bez obzira na moguće prigovore kupca i pokušaje da obustavi isplatu. (prema Matić 2016:252)

„Akceptni akreditivi jesu akreditivi kod kojih korisnik akreditiva, zajedno s uobičajenim akreditivnim dokumentima, potvrđujućoj ili imenovanoj banci prezentira i na nju vučenu mjenicu. Dakle, kod ovakvih akreditiva korisnik, umjesto isplate akreditivnog iznosa, natrag dobiva mjenicu koju je potpisala (akceptirala) banka, a čiji je datum dospijeća dogovoren i određen na neki datum u budućnosti. Vidljivo je kako ovaj akreditiv slični akreditivima s odgođenim plaćanjem(...). Razlika je u tome što mjenica iz akceptacijskog akreditiva, gdje je glavni dužnik (trasat) banka koja je mjenicu akceptirala, korisnik može eskontirati prije roka njezinog dospijeća ako mu je hitno potreban novac. Jednako tako, akcept poznate banke

omogućuje izvozniku plaćanje nekih drugih dospjelih obveza prijenosom mjenice na svog vjerovnika.

Otkupni (negocijacijski) akreditivi jesu akreditivi kod kojih je imenovana banka ovlaštena otkupiti mjenicu koju je korisnik akreditiva trasirao na akreditivnu banku ili na nalogodavatelja. Po prezentaciji dokumenata i mjenice, imenovana će banka korisniku isplatiti akreditivni iznos diskontiran za kamate i troškove, a ona će se potom naplatiti od akreditivne banke u roku koji ovisi o dospijeću mjenice. Važno je zapamtiti kako je sam akreditiv neprenosiv, dok je mjenica, koja se rabi uz akreditiv, prenosiva. Razumije se da sigurnost akreditiva proizlazi iz činjenice da akreditivna banka jamči kako će tu mjenicu isplatiti odmah po njezinom dospijeću.

Akreditivi s crvenom ili zelenom klauzulom jesu akreditivi kod kojih akreditivna ili imenovana banka u zemlji prodavatelja dobiva pravo (ali ne i obvezu) da korisniku (prodavatelju robe) može predujmiti određeni iznos akreditiva bez ikakvih uvjeta. Kao što akreditivi s odgođenim plaćanjem pogoduju nalogodavcima tako akreditivi s crvenom ili zelenom klauzulom pogoduju korisnicima koje zapravo kreditiraju. Istina, oni su rizični za akreditivne banke i nalogodavce jer isplata predujma bez dokumenata onemogućuje provjeru postupaju li prodavatelji u skladu s ugovorom.“ (Matić 2016:252,253)

„ S obzirom na odnos akreditivne banke i korisnika akreditiva razlikujemo sljedeće vrste akreditiva:

- opozivi i neopozivi akreditivi
- potvrđeni i nepotvrđeni akreditivi
- prenosivi i neprenosivi akreditivi
- „standby“ akreditivi
- obnovljivi i neobnovljivi akreditivi
- izravni i cirkularni akreditivi
- „back to back“ akreditivi i kontraakreditivi.

Opozivi akreditivi jesu akreditivi koje akreditivna banka može u svako doba opozvati, i to bez prethodne suglasnosti i bez prethodne obavijesti korisniku. Danas su ti akreditivi, zbog svoje nesigurnosti, gotovo nestali iz prakse i upotrebljavaju se samo između stranaka koje se dobro poznaju te za plaćanje između ogranaka istog poduzeća. Posljednja revizija Ujedačenih pravila više se ni ne bavi opozivnim akreditivima.

Neopozivi akreditiv je svaki akreditiv u kojem je akreditivna banka preuzela neopozivu obvezu plaćanja čime korisnik dobiva punu sigurnost da će mu akreditivni iznos biti isplaćen ako prezentira tražene dokumente u zadanom roku i ispuni druge uvjete iz akreditiva. Ovakvi se

akreditivi ne mogu ni opozvati niti izmijeniti bez pristanka svih stranaka u akreditivnom odnosu pa se danas, upravo radi toga, najčešće i koriste u međunarodnoj trgovini. Po najnovijoj reviziji Ujednačenih pravila, akreditiv se smatra neopozivim i u slučaju kada to u samome akreditivu nije ni navedeno.

Potvrđeni akreditivi jesu akreditivi kod kojih je neopozivu obvezu isplate ili akceptiranja mjenice preuzela i posrednička banka. Takva posrednička banka onda postaje potvrđujuća odnosno komfirmirajuća banka. Potvrđeni akreditiv se dana s vrlo često upotrebljava u međunarodnoj trgovini. korisniku odgovara jer on nije uvijek u mogućnosti provjeravati bonitet akreditivne banke. S druge strane, on dobro poznaje potvrđujuću banku, lakše mu je provjeriti njezin bonitet i lakše mu je s njom komunicirati jer je ona, najčešće, u njegovoj zemlji. Uz to je ona samostalna i odvojena od obveza akreditivne banke.

Nepotvrđeni akreditivi jesu oni akreditivi kod kojih je samo akreditivna banka preuzela neopozivu obvezu plaćanja ili akcepta mjenice. Ako se u poslu pojavljuje i posrednička banka ona može biti ili obavještavajuća ili isplatna banka.

Prenosivi akreditivi su oni akreditivi kod kojih prvi korisnik može zatražiti od banke koja je ovlaštena izvršiti plaćanje da sva prava iz akreditiva prenese na jednu ili više drugih osoba. Akreditiv se može prenijeti samo jednom, osim ako u samome akreditivu nije izričito predviđeno drukčije. Pritom se ponovni prijenos na prvog korisnika ne smatra zabranjenim transferom. Postupak otvaranja prenosivog akreditiva podrazumijeva da nalogodavac od akreditivne banke mora izrijekom zatražiti otvaranje takvog akreditiva. Ako ona na to pristane akreditiv će od akreditivne banke biti izričito označen kao prenosiv. U suprotnom, akreditiv se smatra neprenosivim. Trgovcu je ovo važan instrument plaćanja budući da mu omogućuje financiranje podugovarača novcem iz akreditiva, dakle bez angažiranja vlastitih novčanih sredstava. Pritom osnovni uvjeti akreditiva vrijede i za novog korisnika. Razumije se kako se moraju pojaviti razlike u akreditivnom iznosu, jediničnim cijenama, rokovima akreditiva i rokovima isporuke. Svi se ovi elementi prilagođavaju uvjetima isporuke iz ugovora koji je sklopljen s podugovaračima. Kod naplate akreditiva prvi korisnik prenesenog akreditiva ima pravo zamijeniti mjenice i fakture drugoga korisnika za svoje vlastite na kojima su cijene i ukupni iznos uvećani i odgovaraju uvjetima iz originalnog akreditiva. Na taj se način korisniku omogućuje da od nalogodavca sakrije imena svojih isporučitelja i cijene po kojima on dobavlja robu.

Revolving akreditivi je su akreditivi koji se, kada se iskoriste, ponovno obnavljaju na isti iznos sve dok se ne iscrpi maksimalna predviđena svota. Prednost takvih akreditiva je u tome što kod otvaranja nije potrebno na računu u banci imati cijeli iznos odjednom već se maksimalna svota dopunjuje postupno. Revolving akreditivi mogu se obnavljati ili u vremenu ili u

vrijednosti. Ako se obnavljaju u vremenu, tada će određena svota stajati na raspolaganju svakog tjedna, mjeseca ili nekog drugog vremenskog razdoblja, bez obzira je li svota povučena u ranijem razdoblju. Akreditivi obnovljivi po iznosu mogu biti kumulativni ili nekumulativni. Kumulativni su takvi kod kojih se neupotrijebljeni iznos iz jednog razdoblja prenosi u drugo razdoblje i tako povećava ukupnu svotu koja stoji na raspolaganju. Takvi su akreditivi korisni kada se radi o stalnim i redovitima isporukama kroz neko dulje razdoblje. Nekumulativni su oni kod kojih se neiskorišteni iznos u nekom razdoblju ne može prenijeti u drugo razdoblje pa onda taj iznos za korisnika „propada“.

Obični (jednokratni) akreditivi se ne obnavljaju nakon što se iskoriste. Služe, dakle, samo za jednokratno iskorištenje akreditivnog iznosa i koriste se u plaćanjima jednokratnih isporuka robe.

Podakreditivi su takvi akreditivi kod kojih korisnik akreditiva upotrebljava taj akreditiv kao podlogu za otvaranje jednog novog akreditiva (kod te iste banke) koji mu sada služi za financiranje kupnje robe od svojih dobavljača.“ (Matić 2016:253,254,255)

4.1.4. Ugovaranje i tehnika plaćanja akreditivom

„Već je rečeno kako se svako plaćanje akreditivom u nekome konkretnom trgovinskom poslu, do detalja precizno, opisuje u posebnom članku kupoprodajnog ugovora koji se u praksi naziva i akreditivnom klauzulom. Taj članak kupoprodajnog ugovora treba sadržavati sve podatke koji su potrebni za davanje potpunog i preciznog naloga za otvaranje akreditiva na osnovi kojega će plaćanje biti obavljeno.

Akreditivnom klauzulom treba jasno odrediti o kojoj je vrsti akreditiva riječ, jasno imenovati osobe i precizno odrediti njihovu ulogu u plaćanju. Potrebno je odrediti i sve rokove važne za plaćanja kao i one koji su povezani s njim te na kraju precizno nabrojiti sve akreditivne dokumente bez kojih se akreditiv neće moći iskoristiti.

Dokumenti potrebni za korištenje akreditiva jesu upravo oni dokumenti koje je prodavatelj dobio od drugi sudionika u poslu nakon što je obavio sve radnje na koje se obavezao ugovorom o kupoprodaji, to jest nakon što je robu isporučio u skladu s odredbama ugovora. (...)

Nakon potpisivanja ugovora slijedi i njegovo izvršenje. Pritom se postupak plaćanja akreditivom može lako objasniti kroz dvije faze: fazu otvaranja akreditiva i fazu korištenja akreditiva.

U fazi otvaranja akreditiva, nalogodavac daje akreditivnoj banci u svojoj zemlji nalog za otvaranje akreditiva¹⁵ u koji upisuje sve uvjete iz članka. Uz nalog, osigurava i dogovoreni iznos deviza. Po odredbama iz naloga, banka otvara akreditiv i prosljeđuje ga potvrđujućoj banci koja korisniku šalje tzv. obavijest o otvorenom akreditivu¹⁶ u kojoj navodi sve uvjete iz akreditiva o kojima ju je obavijestila akreditivna banka. Obavijest koju je korisnik primio znači kako mu potvrđujuća banka neopozivo stavlja na raspolaganje akreditivni iznos i kako mu daje obećanje da će mu taj iznos odmah isplatiti po prezentaciji dogovorenih isprava pod uvjetom da to bude u okviru zadanih rokova. Time je izvoznik otklonio svoj osnovni rizik (rizik naplate) pa odmah može dati nalog za početak isporuke robe.

Nakon što je korisnik akreditiva isporučio robu u skladu s ugovorom, od svog otpremnika dobiva sve dokumente koji dokazuju da je roba isporučena u skladu s ugovorom. Sada on ispostavlja fakturu i, zajedno s ostalim dokumentima, prezentira ih potvrđujućoj banci.

Potvrđujuća banka prima dokumente te ih pregledava kako bi vidjela odgovaraju li u potpunosti uvjetima iz akreditiva i jesu li prezentirani u roku. Ako nema nikakvih primjedbi, banka prihvaća dokumente, a korisnikovom računu odmah odobrava akreditivni iznos. Primljene dokumente potom šalje akreditivnoj banci koja ponovo provjerava dokumente i, ako je sve u redu, računu potvrđujuće banke koja je izvršila isplatu po akreditivu, odobrava iznos u visini akreditivnog iznosa uvećan za uobičajene troškove. Akreditivna banka potom dokumente uručuje nalogodavcu, koji će s njima preuzeti robu i ocariniti je.

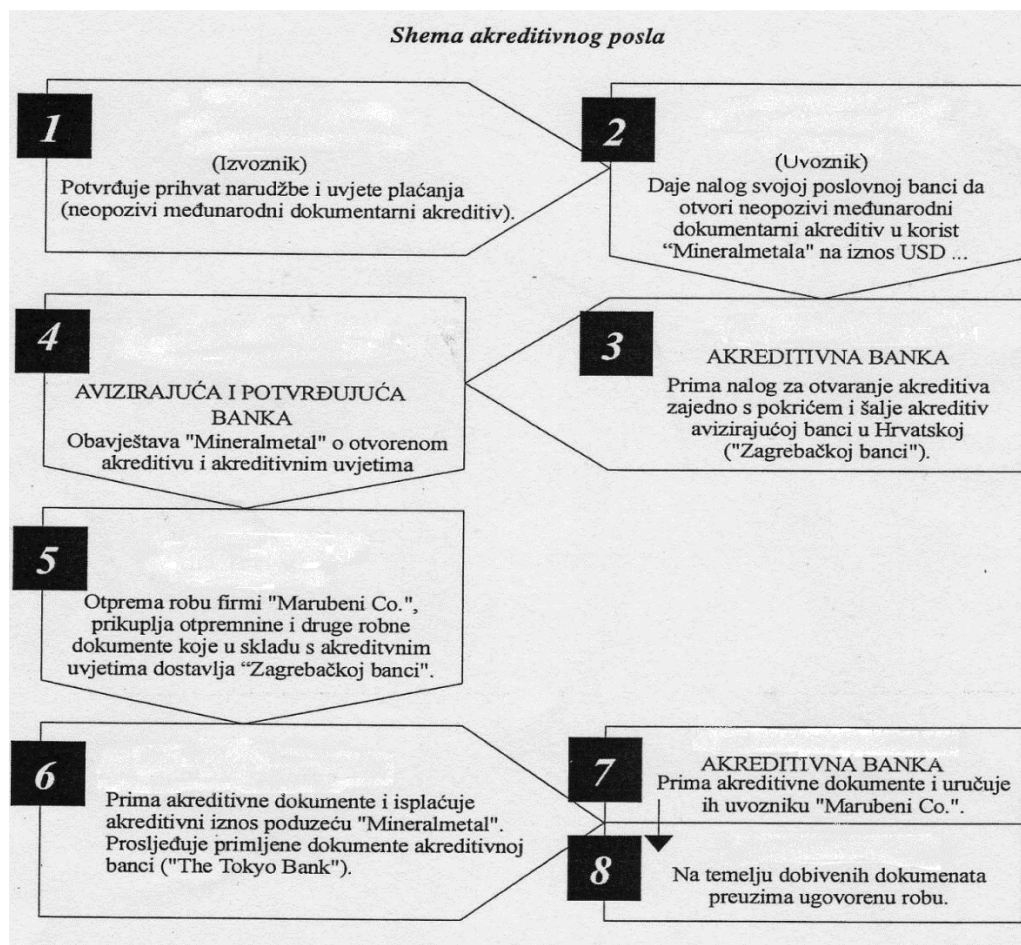
Akreditiv je instrument plaćanja koji na optimalan način miri interese i otklanja ključne rizike i prodavatelja i kupca. Zaštita interesa prodavatelja ogleda se u činjenici da mu obavijest o otvorenom akreditivu jamči iskorištenje akreditiva odnosno naplatu isporučene robe.(...) Ako prodavatelj nema povjerenja u banku svojega partnera, može tražiti da mu akreditiv otvori neka banka u njegovoj zemlji u koju ima povjerenja i čije poslovanje dobro poznaje. Može zatražiti i da to bude neka od poznatih i jakih svjetskih banaka. Ipak, prodavatelju najviše odgovara domiciliranje akreditiva u vlastitoj zemlji budući ga tako najjednostavnije koristi, a u slučaju spora iz akreditivnog posla, osigurana je nadležnost domaćih sudova, primjena domaćih pravnih propisa i ušteda znatnog djela parničnih troškova koje bi morao platiti da se spor vodio u inozemstvu

¹⁵ Nalog za otvaranje akreditiva je formular čiji je sadržaj precizno određen u Ujednačenim pravilima i običajima za dokumentarne akreditive, a što moraju poštivati sve banke koje rade po ovim pravilima.

¹⁶ Tiskanica je propisana Ujednačenim pravilima.

Interes nalogodavca je osiguran činjenicom da će akreditivni iznos biti isplaćen samo i jedino u slučaju da prodavatelj ispuni sve uvjete propisane u akreditivu. Tj. ako u propisanome roku, banci prezentira sve dogovorene dokumente. S druge strane, dokumenti, koje su izdale poznate i pouzdane tvrtke, daju mu sigurnost da je roba isporučena na način i u stanju kako je to u njima i navedeno te da će mu po dospijeću u određite biti i uručena (treba reći kako su tijekom prijevoza moguća različita oštećenja pa i gubitak robe te to izlazi iz okvira akreditiva i spada u uobičajene poslovne rizike).“ (Matić 2016:256-259)

Slika 4.1. Shema akreditivnog posla

Izvor: Andrijanić, I.: *Vanjska trgovina, Mikrorad, Zagreb, 2001.*

4.2. Bankovna doznaka

„Bankovna doznaka u inozemstvo predstavlja komitentov nalog svojoj poslovnoj banci za isplatu određene svote deviza inozemnoj fizičkoj ili pravnoj osobi koja je u nalogu naznačena, a na temelju komitentova financijskog pokrića što ga ima u svojoj poslovnoj banci. U međunarodnim plaćanjima domaća banka po nalogu svog komitenta nalaže inozemnoj banci

isplatu određene novčane svote u obliku odobrenja na račun ili isplate u gotovini korisniku te doznake (što je u praksi rjeđi slučaj).“ (Andrijanić 2001:380)

„ U praksi izvoza i uvoza bankovna se doznaka najčešće koristi za:

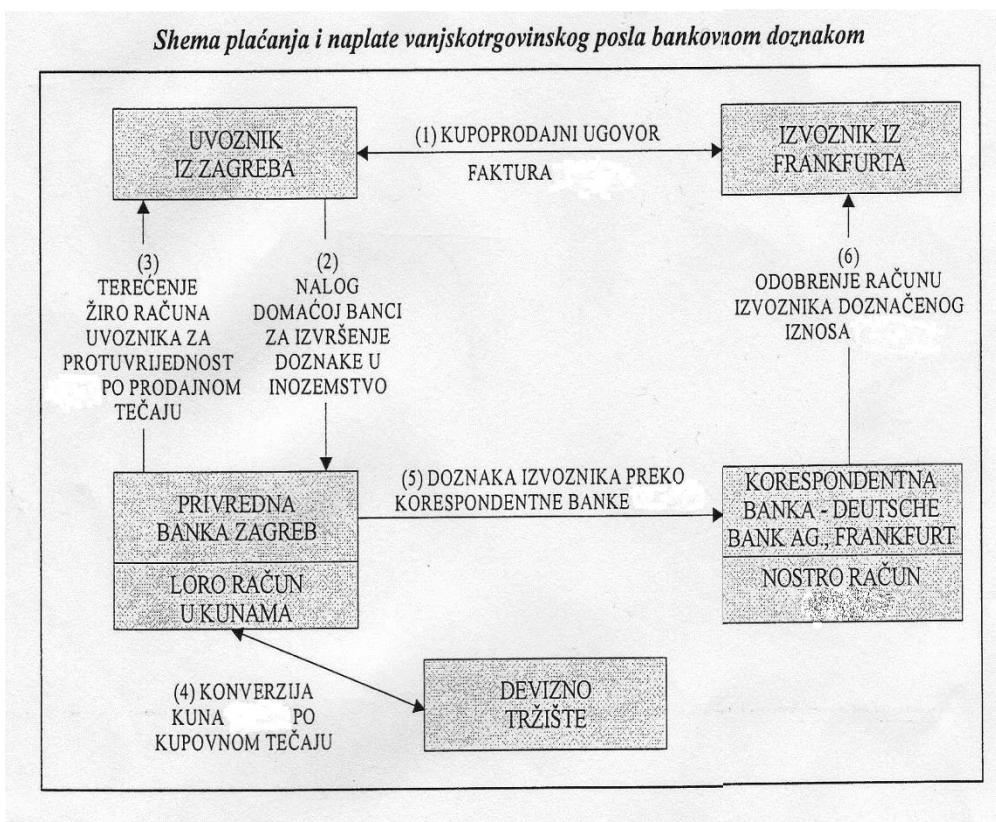
- Plaćanje roba manjih vrijednosti unaprijed
- Za plaćanje izvršenih gospodarskih usluga
- Za plaćanje predujmova
- Za otplatu kreditnih anuiteta
- Za druga nerobna plaćanja (npr. stipendije u inozemstvu, darovanja, nasljedstva, pomoći i sl.)

Razlikujemo sljedeće vrste bankovnih doznaka:

- Nostro (naša); doznaka koju hrvatski rezident plaća inozemnom partneru
- Loro (njihova); doznaka koju nerezident plaća hrvatskoj pravnoj ili fizičkoj osobi
- Robna; doznaka kojom se plaća isporuka robe
- Nerobna, doznaka kojom se plaćaju pružene usluge
- Uvjetna; doznaka koja se isplaćuje tek po ispunjenju određenih uvjeta, npr. nakon predaje teretnice, mjenice i sl.
- Bezuvjetna; doznaka koja se isplaćuje bez ikakvih uvjeta

Za razliku od akreditiva, doznake su, najčešće, bezuvjetan instrument plaćanja, drugim riječima, isplata inozemnom partneru nije uvjetovana prezentacijom dokumenata niti na neki drugi način. To nije problem kada nam inozemni partner doznakom plaća avanse, ali je rizično kada naš izvoznik ugovori ovaj instrument plaćanja za isporuku robe. Upravo zato se doznake i koriste u međusobnim plaćanjima poslovnih partnera koji se dobro poznaju odnosno kod poslovanja s uglednim tvrtkama visokoga boniteta. Doznake se koriste i u plaćanjima kada je vrlo teško ugovoriti neki oblik dokumentarne naplate. To je slučaj u trgovini uslugama, otplatama anuiteta zajmova i sl.“ (Matić 2016:259-260)

Slika 4.2. Shema plaćanja i naplate vanjskotrgovinskog posla bankovnom doznakom

Izvor: Andrijanić, I.: *Vanjska trgovina*, Mikrorad, Zagreb, 2001.

4.3. Dokumentarna naplata- robni inkaso

„ Dokumentarna se naplata (inkaso dokumenata- inkaso posao) u međunarodnom platnom prometu pojavljuje kao robni i nerobni inkaso posao.“ (Andrijanić 2001:381)

„Inkaso naplata u platnom prometu s inozemstvom primjenjuje se kada između poslovnih partnera vlada uzajamno povjerenje stečeno na osnovi dugogodišnjeg poslovanja odnosno kada su uvjeti na tržištu takvi da jedna strana, kojoj to odgovara, diktira ovakav način plaćanja.“ (Matić 2016:260)

„ Robni inkaso redovit se ugovara kao naplata komercijalnih papira (faktura, otpremnih dokumenata, dokumenata osiguranja i dr.) ili nekih vrijednosnih papira i rabi se kao instrument plaćanja u međunarodnoj trgovini robom. Nerobni ili čisti inkaso predstavlja naplatu vrijednosnih papira (čekova, mjenica, amortiziranih obveznica i dr.) i nije vezan uz trgovinu robom.

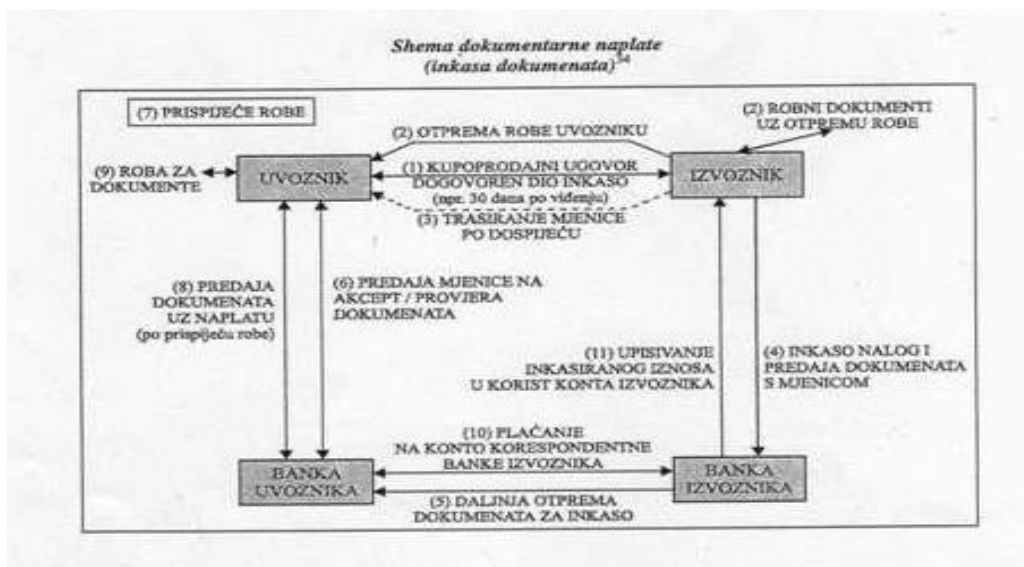
Inkaso naplata je instrument plaćanja u kojem prodavatelj odmah po otpremi ugovorene robe izdaje i inkaso nalog, koji, zajedno s priloženim dokumentima i instrukcijama, upućuje svoj banci kako bi ona, sama ili putem svoje korespondentske veze, ostvarila naplatu na dogovoreni način. Ovisno o tome kako je dogovoreno, dokumenti će kupcu biti predani:

- Nakon isplate kupoprodajnog iznosa ako je dogovorena klauzula „dokumenti uz plaćanje“ (Documents against payment- D/P)
- Nakon akceptiranja mjenice, prema klauzuli „dokumenti uz akceptiranje“ (Documents against acceptance- D/A) ili
- Nakon što uvoznik izda potvrdu o preuzimanju dokumenata uz prilaganje bankovne garancije

Sudionici u postupku dokumentarne naplate jesu:

- Nalogodavac (prodavatelj)- osoba koja svojoj banci (dostavna banka) povjerava posao naplate i kojoj dostavlja dokumente
- Dostavna banka (banka remitent)- banka prodavatelja kojoj je povjerena naplata i koja je izvršava preko inkaso banke
- Naplatna banka (inkaso banka)- banka kupca odnosno svaka banka, osim dostavne, koja je uključena u postupak naplate
- Prezentirajuća banka- naplatna banka koja prezentira dokumente trasatu
- Trasat (kupac)- osoba kojoj se prezentiraju dokumenti radi naplate.“ (Matić 2016:260)

Slika 4.3 Shema dokumentarne naplate

Izvor: Andrijanić, I.: Vanjska trgovina, Mikrorad, Zagreb, 2001.

Iz sheme je vidljivo kako je prvi korak u postupku plaćanja, dostava naloga za inkaso i dogovorenih dokumenata. Na osnovu naloga, banka remitent će angažirati inkaso banku koju može odrediti nalogodavac ili ako on to ne učini, banka će sam izabrati inkaso banku. Banka

remitent, primljeni nalog prosljeđuje inkaso banka koja će o tome obavijestiti kupca robe odnosno korisnika naplate. Sukladno obavijesti, korisnik će banci doznačiti inkaso iznos, akceptirati mjenicu ili dati bankovnu garanciju nakon čega mu inkaso banka predaje dokumente na osnovi kojih će moći preuzeti robu te ju potom ocariniti. (prema Matić 2016:261)

„ U praksi se pojavljuje i problem djelomičnih plaćanja. U nerobnom inkasu djelomična plaćanja su moguća ako je to dopušteno deviznim propisima. Pritom će se korisniku dokumenti uručiti tek nakon uplate punoga iznosa. U robnom inkasu, djelomična plaćanja će biti prihvaćena jedino ako su dopuštena inkaso nalogom, a inkaso banka će korisniku uručiti dokumente tek po primitku punog iznosa naplate. Potom se neplaćeni iznos, umanjen za dogovorenu naknadu, bez odlaganja stavlja na raspolaganje banci od koje je primljen nalog za naplatu.

Inkaso naplate su, kao i plaćanje akreditivom, oblici dokumentarne naplate. Pritom treba naglasiti kako je akreditiv puno sigurniji instrument plaćanja jer u mehanizmu akreditiva korisnik (prodavatelj robe) započinje s isporukom robe tek po otvaranju akreditiva odnosno nakon što je osigurao naplatu. U inkaso naplati to nije tako jer prodavatelj otpremne i druge dokumente šalje zajedno s robom vjerujući da će kupac robe postupiti u skladu s ugovorim, tj. otkupiti dokumente i preuzeti robu. Razumije se kako se to ne mora uvijek i dogoditi pa zato na prodavatelju ostaju i veliki robni i financijski rizici.“ (Matić 2016: 261)

Iz ovoga je vidljivo kao je inkaso naplata puno nesigurniji i rizičniji instrument plaćanja od akreditiva. (prema Matić 2016:261)

4.4. Trgovačko kreditno pismo

Trgovačko kreditno pismo slično je dokumentarnom akreditivu. „ Trgovačko kreditno pismo je instrument dokumentarnih plaćanja kojime banka izdavatelj ovlašćuje imenovanog korisnika da na nju može vući mjenice do iznosa navedenog u pismu te se obvezuje da će te mjenice, uz propisane dokumente, otkupiti od svakoga savjesnog imatelja. Ovaj instrument se najčešće koristi u praksi angloameričkih banaka.

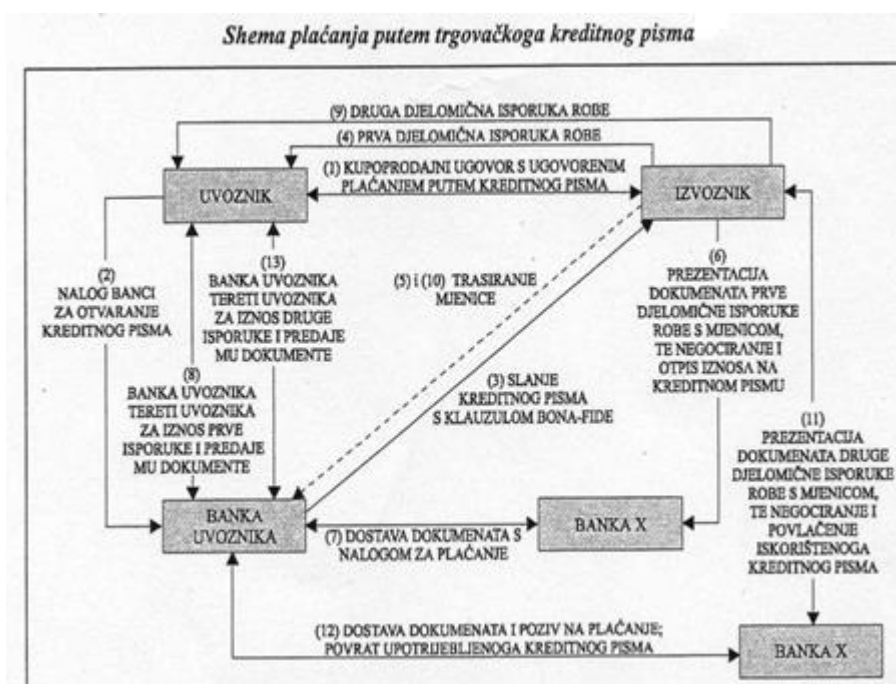
Unatoč sličnosti s akreditivom, trgovačko kreditno pismo se od njega razlikuje po sljedećem:

- U korištenju trgovačkog kreditnog pisma uz dokumente se, gotovo redovito, pojavljuju mjenice vučene na banku
- Kreditno pismo ovlašćuje korisnika da mjenice može podnijeti negociranje bilo kojoj banci, ali se bankama ne daje nikakav nalog za negociranje tih mjenica
- Na trgovačko kreditno pismo se unosi izjava kojom se banka izdavatelj obvezuje na iskup mjenice od „svakog savjesnog imatelja“ koji joj tu mjenicu podnese zajedno s propisanim dokumentima

- Kreditno se pismo naslovljava i šalje korisniku bilo izravno poštom, posredovanjem nalagodavca ili posredovanjem neke banke, najčešće iz zemlje korisnika. U tome slučaju posrednička banka može to pismo i potvrditi

Može se dogoditi da posrednička banka ne uspije unovčiti mjenicu pri njezinom podnošenju na konačan iskup. Tada će negocirajuća banka podnijeti regresni zahtjev korisniku kreditnog pisma. To neće moći učiniti jedino ako se u mehanizmu kreditnog pisma ona pojavila kao potvrđujuća banka ili, ako je u mjenici, u skladu s uvjetima kreditnog pisma, bila klauzula „bez regresa“. Zbog sveg toga banke nerado negociraju takvu banku.“ (Matić 2016:261)

Slika 4.4. Shema plaćanja putem trgovačkoga kreditnog pisma

Izvor: Andrijanić, I.: Vanjska trgovina, Mikrorad, Zagreb, 2001.

4.5. Čekovi

„Ček je vrijednosni papir kojime izdavatelj (trasant) nalaže trasatu (najčešće banci) da na čeku navedenu svotu isplati korisniku čeka (remitentu) ili osobi na koju on prenese ček. Mogu glasati na ime, po naredbi i na donositelja s tim da se čekovi na ime rijetko rabe u vanjskoj trgovini. Općenito, ček je vrijednosni papir koji u većini zemalja ima sljedeće značajke:

- Pisana je isprava i ne može se izdati u bilo kojem drugom obliku
- Formalni je papir i mora sadržavati sve bitne sastojke propisane zakonom
- Prezentacijski je vrijednosni papir što znači da se isplata ne može obaviti bez prezentacije i da dužnik mora isplatiti ček koji mu se predoči i onomu tko mu ga predoči

- Čekovna je obveza fiksna što znači da se duguje odnosno potražuje samo ona svota koja je u čeku navedena
- Dužnikova čekovna obveza je apstraktna; to znači da potpisnici čeka odgovaraju na temelju svoga potpisa na čeku, a ne nekoga građanskopravnog odnosa temeljem kojega su došli u posjed čeka
- Čekovni dužnici su solidarno odgovorni za isplatu čekovne svote s time da se ček mora prvo podnijeti na isplatu trasatu; ako ga on ne isplati odgovaraju solidarno čekovni potpisnici koji su neposredno odgovorni čekovnom vjerovniku
- Čekovna obveza je samostalna što znači da svaki čekovni obveznik potpisom čeka preuzima obvezu neovisno od obveza ostalih potpisnika.“ (Matić 2016:262,263)

„U čekovnome prometu uobičajene su dvije vrste prijenosa čeka na drugog vlasnika. To su potpuni i nepotpuni (bijeli ili bjanko) indosament. U potpunom indosamentu dosadašnji vlasnik čeka (remitent) na poleđini čeka potpisuje prijenosnu izjavu u kojoj navodi i ime novog vlasnika na kojeg se ček prenosi. Time dosadašnji vlasnik čeka postaje indosant, a novi vlasnik indosatar. Nepotpuni ili bjanko indosament ne sadrži ni prijenosnu izjavu ni ime indosatara već samo naziv (tvrtku) i potpis indosanta. Da bi bjanko indosament bio punovaljan on mora biti napisan na poleđini čeka ili na poleđini alonža (produžetka). Propisi o čeku određuju kako indosament mora biti bezuvjetan, ako je ograničen nekom klauzulom smatra se da ona nije ni napisana.“ (Matić 2016:263)

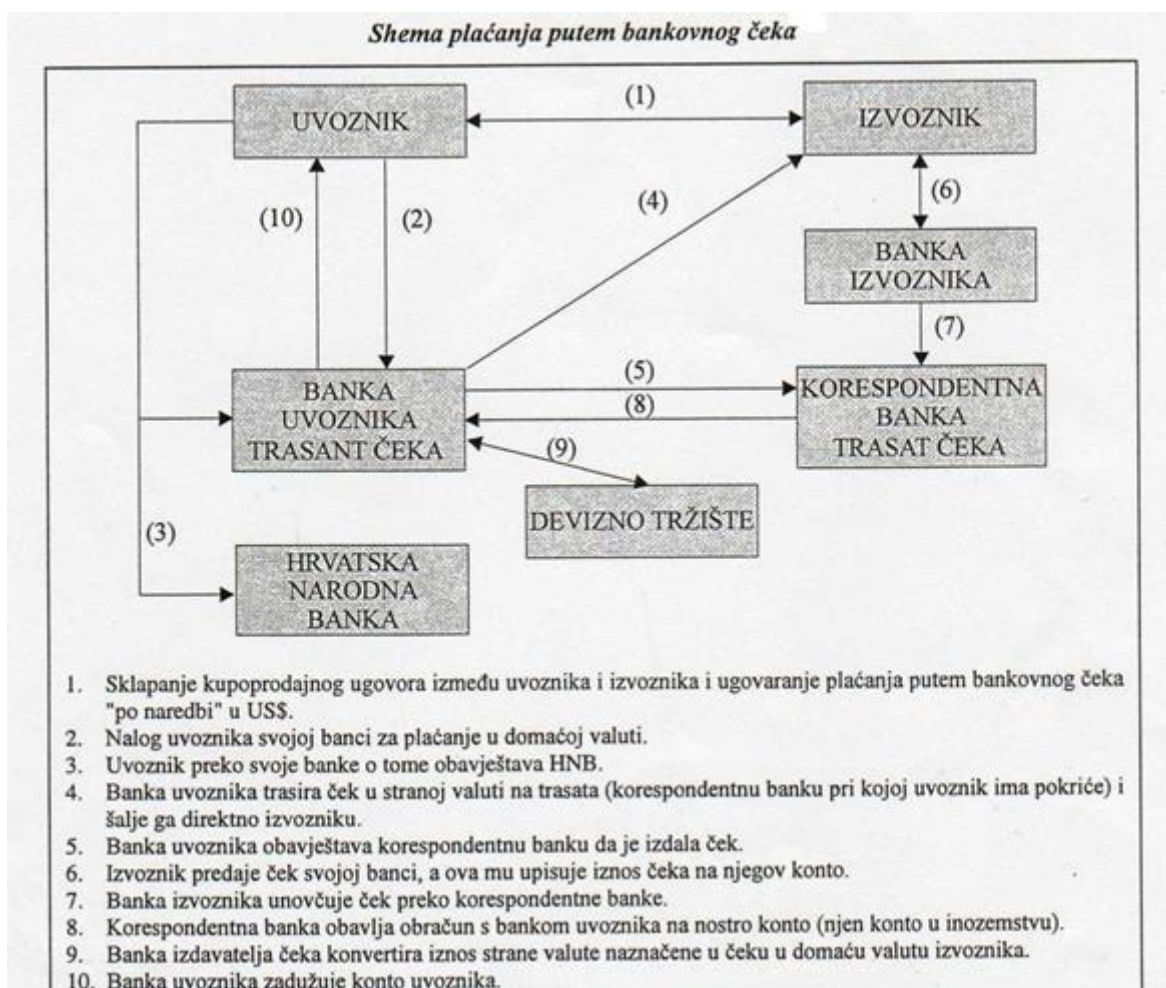
4.5.1. Vrste čekova

Postoji više vrsta čekova, a najčešće se koristi bankovni ček.“ Bankovni čekovi jesu čekovi koje neka banka vuče (trasira) na drugu banku tako da se prva banka pojavljuje kao trasant (izdavatelj), a druga kao trasat. Na čeku je potrebno označiti i mjesto i datum izdanja jer o tome ovise o rokovi njegove realizacije. Bonitet ovih čekova ovisi o bonitetu banke koja ga je vukla i koja je ček trasirala.“ (Matić 2016:263)

„U međunarodnom platnom prometu pojavljuju se još sljedeće vrste čekova:

- Dokumentarni čekovi
- Osobni (nebankovni) čekovi
- Putni čekovi
- Euročekovi i drugi.“ (Matić 2016:263)

Slika 4.5 Shema plaćanja putem bankovnog čeka

Izvor: Andrijanić, I.: *Vanjska trgovina, Mikrorad, Zagreb, 2001.*

„Dokumentarni ček pojavljuje se u izvozu robe i usluga. Iz njegova se naziva vidi kako se uz ček pojavljuju i određeni dokumenti (faktura, teretnica, tovarni list i dr.). Imatelj čeka (remitent) podnosi banci ček uz predočenje navedenih dokumenata. Banka preuzima dokument i isplaćuje ček. Nakon toga izdatnik čeka (trasant) dobiva dokumente na temelju kojih preuzima robu od prijevoznika, iz skladišta i sl.

Osobni čekovi su čekovi koje razne tvrtke, ustanove ili fizičke osobe u inozemstvu trasiraju na neku banku u svojoj zemlji, i to na temelju realnog pokrića (depozita) ili kredita koji im je odobren. Kako je sigurnost ovakvih čekova relativno mala, banke ih najčešće preuzimaju samo na naplatu (inkaso). Kako bi se oni mogli bez teškoće isplatiti, banka trasat će, na zahtjev izdatnika (trasanta) čeka, prihvatiti (akceptirati) odnosno potvrditi (certificirati) ček upisujući na njemu jednu od ovih klauzula: *Accepted, Certified, All Right ili Good*. Akcept ili certifikacija se potpisuje i potvrđuje pečatom banke trasata na prednjoj strani čeka uz upis datuma prihvata ili potvrde. Na taj način osobni ček postaje certificirani ček.

Certificiranjem osobnoga čeka banka trasat potvrđuje kako trasant raspolaže potrebnim pokrićem odnosno da je ona rezervirala odgovarajuću svotu sve do proteka roka propisanoga za predočenje čeka na isplatu. Prema tomu, banka se certificiranjem obvezuje, kao isključivi čekovni dužnik, isplatiti svotu čeka njegovu korisniku u okviru toga roka.

Putni čekovi jesu instrumenti plaćanja koji se rabe u međunarodnom putničkom prometu. Izdaju ih poznate svjetske banke i velike turističke agencije. Ovi čekovi glase na okrugle svote koje su otisnute na prednjoj strani u odgovarajućoj valuti: US dolarima, engleskim funtama, eurima itd. za razliku od angloameričkih, kontinentalne (europske) putne čekove banka izdaje ne neku drugu banku zbog čega su trasant i trasat različite pravne osobe. radi sprječavanja zlouporaba, na čekovnoj su tiskanici označena mjesta za potpis korisnika, i to u gornjem i donjem lijevom kutu. Prigodom kupnje čeka korisnik ga potpisuje u gornjem lijevom kutu, i to u nazočnosti radnika banke. Kada se ček realizira, korisnik ponovo potpisuje ček, sada u donjem lijevom kutu, i opet pred radnikom banke odnosno ovlaštenim mjenjačem gdje se ček naplaćuje. Usporedbom ovih potpisa utvrđuje se legitimnost donositelja ček.

Slika 4.6 Putnički ček American Expressa

Izvor: <https://www385.americanexpress.com/tcauthweb/tcauth.jsp>

Euroček je jedinstveni bankovni ček kojim se u bankama ili mjenjačnicama može podizati gotovina odnosno platiti roba i usluge u trgovinama i hotelima. Banka trasat euročeka jamči naplatu svakog isplaćenog euročeka ukoliko se isplatno mjesto bude pridržavalo općih i posebnih pravila o isplati koja su prihvaćena u okviru euročekovnog sustava. Korisnici takvih čekova mogu ih naplatiti po tečajnoj vrijednosti i u valuti one zemlje u kojoj se nalaze, predočivši banci odnosno ustanovi kod koje ga realiziraju ček zajedno s čekovnom (garantnom) kartom. Svota maksimalnog limita vidljiva je na poleđini čekovne karte.

Euroček se može trasirati i unovčiti u okviru uvjeta navedenih na poleđini čekovne karte te ga je potrebno prezentirati na naplatu u roku do kojega vrijedi ova karta. Potpis izdavatelja euročeka koji se upisuje na ček u prisutnosti blagajnika ili ovlaštenog mjenjača mora biti

istovjetan s onim na čekovnoj karti. Izdani i isplaćeni euroček treba predložiti banci trasatu u roku 20 dana od dana njegova izdanja. Euročekovi i euroček garantne kartice za komitente su jako prihvatljivi jer se računi komitenta ne terete unaprijed kao kod putnih čekova, a osim toga euročekovi nemaju unaprijed tiskan iznos za isplatu i korištenje.“ (Matić 2016:263,264)

4.6. Mjenica u međunarodnim plaćanjima

„Mjenica je vrijednosni papir koji je izdan u zakonski propisanom obliku i kojime se izdavatelj obvezuje da će osobi navedenoj na mjenici ili osobi na koju ona prenese mjenicu isplatiti na mjenici navedeni iznos na dan koji je također naveden na mjenici. U tom smislu razlikuju se vlastita i trasirana mjenica.

Trasirana (tuđa) mjenica je pisani nalog jedne osobe (trasanta) drugoj osobi (trasatu), da isplati trećoj osobi (remitentu) ili po njegovoj naredbi, određenu svotu novca prema uvjetima označenima na samoj mjenici.

Vlastita (sola) mjenica je ona kod koje se sam izdavatelj mjenice (trasant) obvezuje isplatiti određenu novčanu svotu navedenoj osobi (remitentu) ili nekome drugom po njegovoj naredbi.

U međunarodnom platnom prometu mjenica se pojavljuje u akceptnom i negocijacijskom akreditivu te kao instrument osiguranja plaćanja u kreditnim poslovima. Akceptni akreditiv je, za razliku od negocijacijskog, vrsta akreditiva u kojemu banka ne isplaćuje korisnika akreditiva nego, po prezentaciji dogovorenih dokumenata, akceptira mjenicu koja glasi na akreditivni iznos i koju je korisnik akreditiva vukao na banku. Kod akceptnog akreditiva je korisnik (izvoznik) siguran da će u trenutku podnošenja akreditivnih dokumenata dobiti akcept na mjenici što je vuče na neku banku iz svoje zemlje. Akceptiranu mjenicu izvoznik može držati sve do roka dospijea i tada je naplatiti ili je može eskontirati prije roka njezinog dospijea.

U trgovini s angloameričkim zemljama često se upotrebljava tzv. *promissory note* odnosno *promessa*. To je posebna vrsta vlastite mjenice kojom se izdavatelj (trasant) bezuvjetno obvezuje platiti korisniku ili po njegovoj naredbi ili donositelju svotu na koju glasi ovaj vrijednosni papir. Kod prodaje na kredit kupac robe izdaje *promissory note* u korist dobavljača, obećavajući mu bezuvjetnu isplatu određene svote, dok u kreditnim poslovima korisnik kredita putem *promissory note* daje isto takvo obećanje banci od koje je dobio kredit.“ (Matić 2016:264,265)

4.7. Bankarske garancije

„ Pod pojmom bankarske garancije podrazumijeva se neopoziva obveza banke da plati korisniku garancije određeni iznos, ukoliko treća strana ne izvrši ugovornu obvezu. Banka koja je izdala garanciju preuzima obvezu platiti na prvi zahtjev pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti iz garancije. Garancija se, u pravilu, izdaje prema propisima zemlje banke koja izdaje istu. Sadržaj garancije zavisi od vrste posla koji se garantira. Ipak, da bi garancija nedvojbeno poslužila svojoj namjeni, mora sadržavati:

- Uvodni dio koji predstavlja vezu između garancije i posla za koji se izdaje. Kao takav treba sadržavati: naziv i adresu korisnika garancije i nalogodavatelja, predmet garancije i vrijednost garantnog iznosa.
- Garancijska obveza (garancijska klauzula) predstavlja navođenje uvjeta na temelju kojih korisnik može tražiti realizaciju onoga što se garantira (npr. dokaz da je roba isporučena).
- Iznos garancije predstavlja u novcu izraženu visinu bančine obveze(...).
- Rok važenja garancije je unaprijed utvrđen termin do kojeg korisnik garancije ima pravo da se obrati banci garantu sa zahtjevom za realizaciju potraživanja navedenih u garanciji. Obično se ovaj rok veže za izvršenje nekih postupaka vezanih za realizaciju garantirane transakcije.“ (Bukovac 2004:127,128)

5. Općenito o Raiffeisen Austria d.d. Zagreb (RBA)

„Raiffeisenbank Austria d.d. Zagreb (RBA) započela je s radom 1994. godine i prva je banka u Hrvatskoj osnovana inozemnim kapitalom. RBA dio je snažne međunarodne financijske grupacije te je u 100 postotnom vlasništvu Raiffeisen Bank International AG-a iz Beča.

RBA klijentima nudi cjeloviti asortiman bankarskih i drugih financijskih usluga putem članica Raiffeisen grupe u Hrvatskoj koju uz Banku čine Raiffeisen stambena štedionica, Raiffeisen Leasing, Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, Raiffeisen mirovinsko osiguravajuće društvo, Raiffeisen Invest, Raiffeisen Consulting, Raiffeisen Factoring te Raiffeisen Bonus.. Raiffeisen grupa jedina u Hrvatskoj ima sveobuhvatnu ponudu mirovinskih društava – fondova u II. i III. stupu te mirovinsko osiguravajuće društvo, koje je za sada prvo i jedino mirovinsko osiguravajuće društvo registrirano u Hrvatskoj. Raiffeisen banka posluje putem 70 poslovnica smještenih u 36 hrvatskih gradova.“¹⁷

Misija Raiffeisenbank je: „Mi smo visoko motiviran tim financijskih stručnjaka koji uvijek ide korak dalje, kako bi naši klijenti bili korak ispred u ostvarenju svojih životnih i poslovnih planova. Usluge temeljimo na iskustvu naših zaposlenika, tradiciji europskoga bankarstva i suvremenim potrebama klijenata banke. U svakom kontaktu s klijentima želimo da osjete jednostavnost poslovanja s nama te brzinu i dostupnost naših usluga. Slušamo i razumijemo svoje klijente i izgrađujemo partnerski odnos. Ponosni smo na uspjeh svakoga našeg klijenta. Tada je naša misija ispunjena.“¹⁸

A vizija je: „Bit ćemo prva banka u Hrvatskoj po zadovoljstvu klijenata i ponosu zaposlenika. Naši će nas klijenti najčešće preporučivati drugima, što će biti temelj naše snažne tržišne pozicije među vodećim bankama na hrvatskom tržištu. Ostvaren uspjeh nastaviti će poticati sve zaposlenike i dioničare na daljnje osnaživanje uloge banke u hrvatskom gospodarstvu.“¹⁹

¹⁷ <https://www.rba.hr/o-nama>

¹⁸ <https://www.rba.hr/o-nama>

¹⁹ <https://www.rba.hr/o-nama>

5.1. Raiffeisen Bank International

„Raiffeisen Bank International AG (RBI) dio je austrijske bankovne grupacije Raiffeisen (RBG), koja je prema veličini ukupne bilančne svote najveća i najsnažnija bankovna grupacija u toj zemlji. Na RBG se odnosi oko četvrtine austrijskoga bankovnog tržišta. Sa svoje 434 autonomne, lokalne Raiffeisen banke RBG posjeduje najgušću mrežu banaka u zemlji s oko 1.500 poslovnica. U Austriji zapošljava približno 29.000 ljudi.

Struktura RBG-a obuhvaća tri razine, koje se sastoje od autonomnih, lokalnih Raiffeisen banaka, regionalnih Raiffeisen banaka na razini pokrajina te RBI-ja. Autonomne, lokalne Raiffeisen banke privatne su zadružne institucije i vlasnice regionalnih Raiffeisen banaka u svojim pokrajinama, a te regionalne banke glavni su dioničari RBI-ja.

1. razina: 434 autonomne Raiffeisen banke koje posluju lokalno putem oko 1.500 poslovnica, kao i regionalne Raiffeisen banke i specijalizirana društva, čine cjelovitu i razgranatu bankovnu mrežu. Svaka autonomna Raiffeisen banka koja posluje na lokalnoj razini univerzalna je banka s ponudom bankovnih usluga, a istovremeno i vlasnica regionalne Raiffeisen banke u svojoj pokrajini.

2. razina: Osam regionalnih Raiffeisen banaka (Raiffeisen Landesbanken i Raiffeisenverband) omogućuju uravnoteženje likvidnosti i pružaju druge centralizirane usluge u području djelovanja autonomnih Raiffeisen banaka na lokalnoj razini. Premda je njihovo poslovanje u organizacijskoj strukturi RBG-a jasno utvrđeno, nije ograničeno samo na određena zemljopisna područja. Regionalne Raiffeisen banke također su neovisne univerzalne banke i glavni dioničari RBI-ja.

3. razina: RBI, kao središnja institucija regionalnih Raiffeisen banaka i pridruženih kreditnih institucija, u toj funkciji i sa zadaćom pružanja središnjih usluga čini treću razinu.

Raiffeisen Bank International AG (RBI) svojim matičnim tržištem smatra ne samo Austriju, u kojoj je vodeća institucija korporativnog i investicijskoga bankarstva, nego i Srednju i Istočnu Europu (SIE). Njegove banke kćeri pokrivaju 14 tržišta te regije. Osim toga, Grupa obuhvaća i brojne pružatelje drugih financijskih usluga, primjerice u područjima leasinga, upravljanja imovinom, kao i spajanja i pripajanja društava.

Ukupno gledajući, za 17 milijuna klijenata skrbi oko 50.000 djelatnika putem približno 2.500 poslovnica (pro forma pokazatelji za objedinjenu banku na dan 31. prosinca 2016.), od kojih se većina nalazi na području SIE-a. Dionice RBI-ja uvrštene su na Bečkoj burzi od 2005. godine.

S ukupnom bilančnom svotom (nakon spajanja) u iznosu 135 milijarda eura (na dan 31. prosinca 2016.) RBI je među vodećim austrijskim poslovnim i investicijskim bankama.

U ožujku 2017. dovršeno je spajanje društava RZB i RBI. Objedinjena institucija posluje pod nazivom Raiffeisen Bank International AG, kao prethodno RBI, a dionice RBI-a i dalje će biti

uvrštena na Bečkoj burzi. RBI je preuzeo sva prava, obveze i dužnosti društva prenositelja, RZB-a.

Za podršku svojim poslovnim aktivnostima RBI djeluje i putem predstavništava te poslovnica za pružanje usluga na odabranim lokacijama Azije i Zapadne Europe.“²⁰

²⁰ <https://www.rba.hr/o-nama>

6. Međunarodni platni promet u RBA d.d.

Međunarodni platni promet uređen je zakonskim okvirom prema kojem posluje i RBA d.d. Temelji se na Zakonu o deviznom poslovanju (Narodne novine, br. 96/2003, 140/2005, 132/2006, 150/2008, 92/2009, 133/2009, 153/2009, 145/2010, 76/2013) i podzakonskim propisima:

- Odluka o plaćanju i naplati u stranim sredstvima plaćanja u zemlji (NN 111/2005, 16/2015)
- Odluka o načinu na koji rezidenti podižu i polažu stranu gotovinu i čekove na račun otvoren u banci (NN 48/2010)
- Odluka o prikupljanju podataka za potrebe sastavljanja platne bilance, stanja inozemnog duga i stanja međunarodnih ulaganja (NN 103/2012, 10/2014, 45/2015 i 13/2017)
- Naredba o vođenju nadzorne knjige o kapitalnim poslovima s inozemstvom (NN 127/2013).²¹

Također, međunarodni platni promet u RBA d.d. uređen je i Zakonom o platnom prometu (NN 133/2009, 136/2012) i podzakonskim propisima :

- Odluka o nalogima za plaćanje (NN 26/2016)
- Odluka o načinu otvaranja transakcijskih računa (NN 3/2011, 35/2011, 50/2011, 89/2011, 101/2011, 135/2011, 56/2012, 18/2013, 23/2013, 10/2014, 150/2014 i 64/2016),

te Zakon o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 87/2008, 25/2012).

Pod platnim prometom s inozemstvom podrazumijevaju se naplate, plaćanja i prijenosi na osnovi tekućih i kapitalnih poslova u stranim sredstvima plaćanja i u kunama između rezidenata i nerezidenata.

Platni promet s inozemstvom unutar RBA d.d. obuhvaća postupke i procese zaprimanja naloga, unosa naloga u programske sustave za obradu deviznih naloga, verifikacije i autorizacije

²¹ RBA d.d. Zagreb: Poslovanje s inozemstvom i devizni poslovi u zemlji (Sažetak zakonskog okvira), verzija 13/2017

naloga, obrade s pripadajućim knjiženjima izlaznih dokumenata - SWIFT poruka²², obavijesti klijentima i arhiviranje dokumentacije vezane uz produkte deviznog platnog prometa. Pod produktima deviznog platnog prometa podrazumijevaju se : odlazna plaćanja i transferi, dolazna plaćanja, loro čekovi, FX produkti, odnosno sve vrste odlaznih i dolaznih plaćanja koja se obrađuju prema pravilima deviznog platnog prometa.

Banka knjiži transakcije iz platnog prometa s inozemstvom u skladu s kontnim planom za banke, a Hrvatska narodna banka u skladu s posebnim kontnim planom. Platni promet s inozemstvom obavlja se preko računa domaćih banaka otvorenih u inozemstvu i u Republici Hrvatskoj, te preko računa stranih banaka i drugih nerezidenata otvorenih kod domaćih banaka. Pri plaćanju, naplati i prijenosu u platnom prometu s inozemstvom primjenjuje se međunarodni broj bankovnog računa (IBAN), u skladu s odlukom koja propisuje njegovu konstrukciju i upotrebu. Banka je dužna dostavljati Hrvatskoj narodnoj banci podatke i izvješća o obavljenim transakcijama s inozemstvom na način i u rokovima propisanim odlukom o prikupljanju podataka o ostvarenom platnom prometu s inozemstvom.

6.1. Osnovne karakteristike zakonskih okvira

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju RH i EU 2001. godine, RH se obvezala na primjenu načela slobodnih tekućih plaćanja i liberalizaciju pojedinih dijelova kapitalnog računa u razdoblju od četiri godine te je u skladu s tim 2003. godine donijet i novi Zakon o deviznom poslovanju. Nakon nekoliko odgađanja prouzročenih financijskom krizom, potpuna liberalizacija svih kapitalnih poslova s inozemstvom stupila je na snagu 1. siječnja 2011. godine. Danom pristupanja RH Europskoj uniji, 1. srpnja 2013. godine stupa na snagu zadnja izmjena Zakona kojom se uređuje provedba Uredbe (EZ) br. 1889/2005 Europskog parlamenta i Vijeća o unošenju gotovine u i iznošenju gotovine iz Europske unije.²³

²² SWIFT porukom - mogu se prenijeti sve informacije s originalnog platnog naloga (zaprimljenog u naplatnoj banci) uz dodatnu informaciju o troškovima naplatne banke.

²³ RBA d.d., Zagreb: Poslovanje s inozemstvom i devizni poslovi u zemlji (Sažetak zakonskog okvira), verzija 13/2017

6.2. SEPA u RBA d.d.

RBA d.d. kao i sve banke u RH posluje po pravilima SEPA-e. Promjene koje donosi SEPA u poslovanje RBA d.d. su :

- SEPA ima izravan utjecaj na Platitelje (inicijatore plaćanja), Primatelje (korisnike plaćanja) i Pružatelje platnih usluga (banke, platno-prometne institucije).
- Preduvjeti za slanje i primanje platnih naloga u standardu SEPA-e: obvezno je korištenje IBAN-a kao identifikatora računa za plaćanje.
- Korištenje formata u platnom prometu od 06.06.2016. godine:
 - HUB 3 obrazac - nema izmjena HUB 3 obrasca koji se predaje u papirnatom obliku na šalteru banke.
 - Promjene u datoteci zbrojnoga naloga - umjesto postojeće tekstualne datoteke zbrojnoga naloga za elektronička plaćanja, banke će zaprimati isključivo kreditne transfere u XML 20022 formatu – poruka pain.001.
 - SEPA pain.001 poruke koriste se za sva plaćanja u kunama, eurima i ostalim valutama koje zadajete elektroničkim putem ili podnosite na šalteru banke u obliku datoteke.²⁴

Formati i vrste poruka prema SEPA standardu koristi i RBA d.d. :

- Kreditni transfer (poruka pain.001 - format ISO 20022 XML)
 - Nalog za izvršenje plaćanja iniciran od strane Platitelja prema svom Pružatelju platnih usluga (banci) koje banka prenosi u korist Primatelja plaćanja.
 - Koristi se format ISO 20022 XML (zamjena za zbrojni nalog).
 - Poruka pain.001 sadrži širi skup podataka u odnosu na postojeći zbrojni nalog (uglavnom opcionalna polja).
 - Za isplatu plaća u okviru navedene poruke pain.001, nije potrebno podnošenje Specifikacije, već odabir posebne oznake za isplatu plaća.
- Izvještajne poruke (obavijesti i izvodi)
 - SEPA omogućuje klijentima zaprimanje različitih vrsta izvješća koja sadrže širi skup podataka i informacija u odnosu na postojeća izvješća. Ako klijent želi izvješća i obavijesti u formatu SEPA-e učitavati u svoj sustav, potrebna je tehnička prilagodba sustava klijenta.

²⁴ <https://www.rba.hr/mala-poduzeca-i-obrtnici/korisne-informacije/sepa>

- Vrste SEPA poruka u XML formatu:
 - Poruka pain.002 - obavijest o odbijenim nalogima iz datoteke pain.001 zadane putem elektronskoga bankarstva.
 - Poruka camt.053 - izvadak po računu – odgovara SWIFT formatu MT 940.
 - Poruka camt.052 - izvadak po računu unutar dana – odgovara SWIFT formatu MT 941/942, sadrži podatke o prometu i stanju na računu tijekom dana.
 - Camt. poruke sadrže stavke povrata i pozitivnog odgovora na opoziv naloga.²⁵

Prilagodbe za klijente RBA d.d., uvođenjem SEPA-e u poslovanje RBA d.d. su sljedeće:

- Građani-Građani (potrošači) sve naloge za plaćanja na šalteru ili putem internetskoga bankarstva obavljaju jednako kao i do sada.
- Poslovni subjekti (trgovačka društva, obrtnici, poljoprivredna zanimanja i slobodne djelatnosti) koji za elektronička plaćanja koriste datoteke zbrojnoga naloga, trebaju izvršiti prilagodbu sustava za kreiranje datoteka u novom formatu XML 20022.
 - ako učitavate u svoj informatički sustav nove vrste izvještajnih poruka (pain.002 i camt.053/052) treba izvršiti prilagodbu sustava u skladu s propisanim shemama SEPA-e za prihvata i učitavanje pripadajućih poruka.
 - provjerite sadrže li fakture koje dostavljate poslovnim partnerima obvezne informacije (IBAN).
- Banke, platni sustavi i ostali pružatelji platnih usluga-Banke, platni sustavi (NKS, HSVP) i ostali pružatelji platnih usluga prilagođavaju svoje sustave i tehnološka rješenja kako bi bili usklađeni sa standardima SEPA-e.
- Privremena podrška klijentima putem aplikacije za konverziju
 - U prijelaznom razdoblju klijentima – poslovnim subjektima koji zadaju plaćanja u obliku elektronske datoteke, na raspolaganju je korištenje aplikacije za konverziju datoteke zbrojnog naloga u pain.001.
 - Detalji o mogućnosti preuzimanja aplikacije za konverziju dostupni su na web stranicama Fine.
 - RBA d.d. napominje da je besplatno korištenje aplikacije moguće do 1. lipnja 2018. godine, a nakon navedenoga datuma uz naplatu naknade za korištenje.

²⁵ <https://www.rba.hr/mala-poduzeca-i-obrtnici/korisne-informacije/sepa>

-RBA d.d. Vam savjetujete da prilagodite svoj sustav u što kraćem roku kako biste nesmetano obavljali poslovanje u skladu s novim pravilima.²⁶

6.3. Opći uvjeti poslovanja po transakcijskim računima poslovnih subjekata u RBA

Opći uvjeti poslovanja sastavni su dio Ugovora o RBA transakcijskom računu. U općim uvjetima navode se značenja pojedinih pojmova.

„ Prema Općim uvjetima RBA transakcijski račun je multivalutni račun poslovnog subjekta, a koristi se za izvršenje platnih transakcija, kupoprodaju valuta te drugih transakcija povezanih s obavljanjem bankovnih i nebankovnih usluga u kunama i drugim valutama.

Poslovni subjekt je svaka pravna ili fizička osoba koja djeluje unutar područja svoje gospodarske djelatnosti ili slobodnog zanimanja te ostali nepotrošači, koji mogu imati status rezidenta ili nerezidenta.“²⁷

„Rezidenti su:

- Pravne osobe sa sjedištem u RH osim njihovih podružnica u inozemstvu
- Trgovci pojedinci, obrtnici i druge fizičke osobe sa sjedištem odnosno prebivalištem u RH koje samostalnim radom obavljaju gospodarsku djelatnost za koju su registrirane
- Podružnice stranih trgovačkih društava i trgovaca pojedinaca upisane u RH u nadležni registar
- Diplomatska, konzularna i druga predstavništva RH u inozemstvu koja se financiraju iz državnog proračuna te hrvatski državljani zaposleni u tim predstavništvima i članovi njihovih obitelji
- Fizičke osobe s prebivalištem u RH
- Fizičke osobe s boravkom u RH od najmanje 183 dana na temelju važeće dozvole boravka osim diplomatskih i konzularnih predstavnika stranih zemalja te članova njihovih obitelji.

Sve druge osobe su nerezidenti.“²⁸

²⁶ <https://www.rba.hr/mala-poduzeca-i-obrtnici/korisne-informacije/sepa>

²⁷ RBA d.d. Zagreb: Opći uvjeti poslovanja po transakcijskim računima poslovnih subjekata, 2016

²⁸ RBA d.d. Zagreb: Poslovanje s inozemstvom i devizni poslovi u zemlji (Sažetak zakonskog okvira), verzija 13/2017

„Klijent je poslovni subjekt koji s Bankom sklopi Ugovor o RBA transakcijskom računu.

Nalog za plaćanje je instrukcija Klijenta kojom od Banke traži izvršenje platne transakcije koja može biti inicirana kao pojedinačni platni nalog ili niz instrukcija zadanih u obliku datoteke pain.001 (format ISO 20022 XML) ili formata zbrojnog naloga za isplatu osobnih primanja u RBA u skladu s Uputama. Klijent zadaje Nalog za plaćanje na sljedeće načine:

- U papirnatom obliku u formatu kojeg može odrediti Banka
- Putem iDirekt servisa: RBA iDIREKT Internetsko bankarstvo, RBA DIREKT Multicash, RBA tDirekt
- SWIFT-om
- Na prijenosnom mediju uz obvezni popratni zbrojni nalog
- Putem EFT POS uređaja.

Platni instrument je svako personalizirano sredstvo ili skup postupaka ugovoren između Banke i Klijenta, koje Klijent primjenjuje za iniciranje naloga za plaćanje (npr. debitna kartica, USB, Smart Card).

Platna transakcija je polaganje, podizanje ili prijenos novčanih sredstava inicirano od strane platitelja ili primatelja plaćanja.

Prekogranična platna transakcija je platna transakcija u čijem izvršavanju sudjeluju dva pružatelja platnih usluga, od kojih jedan posluje u RH, a drugi prema propisima države potpisnice Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru.

Međunarodna platna transakcija je ona u čijem izvršenju sudjeluju dva pružatelja platnih usluga, od kojih jedan posluje u RH, a drugi prema propisima treće države odnosno države koja nije potpisnica Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru.²⁹

6.4. Način i vrste obavljanja platnog prometa s inozemstvom u RBA d.d.

Plaćanje u inozemstvo, ovisno o vrsti instrumenta plaćanja (doznaka, inkaso dokumenata, ček, dokumentarni akreditiv i dr., kao i u stranoj gotovini), banka obavlja na osnovi ispravnog naloga za plaćanje. Ispravan nalog za plaćanje u inozemstvo je nalog koji je potpisala ovlaštena osoba nalogodavca, odnosno koji sadrži identifikacijsku šifru nalogodavca, a ako se nalog dostavlja telekomunikacijskim putem, tada i u skladu s propisima kojima se uređuje uporaba elektroničkog potpisa.

²⁹ RBA d.d. Zagreb: Opći uvjeti poslovanja po transakcijskim računima poslovnih subjekata, 2016

Dokument kojim se dokazuje obveza i određuje osnova plaćanja može biti:

- kod tekućih poslova: predračun, račun, ugovor ili drugi dokument;
- kod kapitalnih poslova: odluka nadležnog organa o konkretnom poslu, pravomoćno rješenje o nasljeđivanju, ugovor s inozemnim partnerom, kao i druga dokumentacija specifična za pojedini posao, a koja može potvrditi da dotični posao nije fiktivan ili simuliran.

Za autentičnost dokumentacije i za istinitost posla odgovara nalogodavac.

6.5. Plaćanje doznakom i inkasom dokumenata

Za plaćanje u inozemstvo doznakom nalogodavac može podnijeti nalog banci u pisanom obliku u formi HUB 3 obrasca ili naloga preuzetog sa Internet stranice RBA, odnosno nalozi se mogu poslati elektroničkim putem uz uporabu iDirekt servisa RBA. Nalog u pisanom obliku mora biti ovjeren od strane ovlaštene osobe nalogodavatelja potpisom i pečatom dok nalozi predani elektroničkim putem moraju biti ovjereni elektroničkim potpisom.

Kada banka primi na inkaso robne dokumente obavještava o tome klijenta, poziva ga da podnese nalog za devizno plaćanje u papirnatom ili elektroničkom obliku, te po primitku istog provodi odnosno izvršava podneseni nalog.

6.6. Plaćanje međunarodnim dokumentarnim akreditivom

Za plaćanje u inozemstvo akreditivom nalogodavac dostavlja banci Nalog za otvaranje akreditiva, koji također može ako to banka smatra potrebnim, sadržavati i više podataka.

Prijenos pokrića obrađuje se deviznim nalogom, uz šifru instrumenta predviđenu za akreditivno poslovanje.

Po isplati iz akreditiva korisniku u inozemstvu banka ispostavlja Nalog , koji se dostavlja nalogodavcu ovisno o dogovoru između banke i nalogodavca.

6.7. Plaćanje i naplata u stranoj gotovini i čekovima

„Poslovni subjekti rezidenti mogu primiti naplatu ili izvršiti plaćanje u stranoj gotovini i čekovima koji glase na stranu valutu u skladu s propisima koji uređuju sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, devizno poslovanje te poreznim propisima. Stranu gotovinu i čekove

poslovni subjekti su dužni podići odnosno položiti na svoj račun u banci te pri tome dostaviti ugovor, račun ili predračun.“³⁰

U praksi se čekovi postepeno napuštaju tako da RBA više ne zaprima na inkaso čekove u valuti USD.

Plaćanje i naplata u stranoj gotovini dozvoljena je do maksimalnog iznosa od 15 000 eur.³¹

6.8. Prednosti za klijente u poslovanju s inozemstvom preko RBA d.d.

„U RBA s pažnjom uvažavamo potrebe naših klijenata. Stručno i sustavno podržavamo naše klijente pri donošenju i provedbi njihovih financijskih odluka, u postizanju njihove financijske snage, stabilnosti i sigurnosti. U radu s klijentima nas vode stručnost, poštenje, vjerodostojnost i transparentnost. U svakom kontaktu pružamo jasnu, jednostavnu, brzu i točnu informaciju. Naši partnerski odnosi s klijentima temelje se na profesionalnosti, uzajamnom povjerenju, dostupnosti i ljubaznosti. Naša visoka predanost kvaliteti i primjerenosti rješenja za klijente pridonosi našem uzajamnom razvoju i dobrobiti, razvija poslovne standarde te potiče i razvoj društva u kojem djelujemo.“³²

Raiffeisenbank Austria d.d. konkurentsku prednost na tržištu održava širokom paletom usluga koju nudi svojim klijentima. U RBA svoje poslovanje temelje na brzini i točnosti izvršavanja usluga klijentu, ali i širenju ponude svojih proizvoda i usluga kako bi što bolje zadovoljili potrebe svojih klijenata. RBA je dio svjetski poznate financijske grupacije što znači da RBA ima razgranatu mrežu banaka u inozemstvu, predstavništva u svijetu te pristup svjetskim financijskim tržištima.

„Prednosti koje nudi RBA d.d. za svoje klijente su:

- Jednostavnost zadavanja naloga-brojna inovativna rješenja uvelike doprinose jednostavnijem, bržem i kvalitetnijem svakodnevnom poslovanju
- Brzina provođenja naloga
- Različite tehnologije izvještavanja - internetsko bankarstvo, e-mail ili SWIFT
- Sigurnost-jamčimo vam najviše standarde sigurnosti

³⁰ Prema“ Poslovanje s inozemstvom i devizni poslovi u zemlji (Sažetak zakonskog okvira)“, verzija 13/2017

³¹ Prema“ Poslovanje s inozemstvom i devizni poslovi u zemlji (Sažetak zakonskog okvira)“, verzija 13/2017

³² <https://www.rba.hr/o-nama/misija-i-vizija>

- Ušteda vremena-korištenjem DIREKT servisa platne naloge možete zadavati bez dolaska u poslovnicu, u vrijeme koje želite i s mjesta kojeg želite.“³³

Jedna od najvećih pogodnosti za klijente je raznolik način podnošenja naloga za plaćanje putem iDirekt servisa RBA. iDirekt servisi RBA uvelike olakšavaju klijentima RBA obavljanje svakodnevnih transakcijskih poslova, komuniciranje s bankom i slično.

„Pogodnosti za klijente RBA kod bezgotovinskog platnog prometa su:

- priljevi u korist vašeg računa knjiže se u realnom vremenu dok sve detalje vremena primitka i izvršenja platnih naloga možete provjeriti u Terminskom planu izvršenja platnih transakcija.
- zahvaljujući pripadnosti svjetski poznatoj Raiffeisen bankarskoj grupi, pružamo vam i sve prednosti plaćanja unutar RBI Grupe (IGP plaćanja - Inter Group Payments). IGP obuhvaća non SEPA plaćanja i naplate u eurima između klijenata Raiffeisen grupe u Srednjoj i Istočnoj Europi uz prednosti povoljnije naknade te valutacije isti dan (D+0).“³⁴

³³ <https://www.rba.hr/mala-poduzeca-i-obrtnici/transakcijsko-poslovanje/platni-promet>

³⁴ <https://www.rba.hr/mala-poduzeca-i-obrtnici/transakcijsko-poslovanje/platni-promet>

7. ZAKLJUČAK

Sagledavajući sve podatke o međunarodnom platnom prometu u ovom radu, možemo zaključiti da se pod pojmom međunarodni platni promet podrazumijevaju naplate, plaćanja i prijenosi na osnovi tekućih i kapitalnih poslova u stranim sredstvima plaćanja i u kunama između rezidenata i nerezidenata posredstvom instrumenata međunarodnog platnog prometa (bankovna doznaka, međunarodni dokumentarni akreditiv, dokumentarna naplata (inkaso poslovi), trgovačko kreditno pismo, čekovi, mjenice i bankarske garancije). U današnje vrijeme bilo bi nezamislivo obavljati međunarodni platni promet bez postojanja različitih instrumenata međunarodnog platnog prometa dostupnih svim klijentima. U pravilu se mogu koristiti svi instrumenti plaćanja u međunarodnom platnom prometu, no u praksi se najčešće koristi međunarodni dokumentarni akreditiv i bankarska garancija.

Upravo današnje vrijeme globalizacije, dovelo je i do inicijative Europske unije za stvaranjem jedinstvenog područja plaćanja u eurima- SEPA. SEPA je danas prisutna svim bankarskim sustavima zemalja Europske unije te uvelike uređuje obavljanje međunarodnog platnog prometa. Uz SEPA-u, devizni promet u RH uređen je i nizom Zakona i podzakonskim propisima.

Utjecaj tehnologija i telekomunikacije prisutan je u cijelom svijetu, pa i u bankarstvu. Banke na području međunarodnog platnog prometa usvojile su pravila za elektronsku prezentaciju dokumenata, koja omogućuje da, kao dokaz ispunjenja uvjeta instrumenata plaćanja, banci budu prezentirani dokumenti u elektroničkoj formi, samostalno ili zajedno s dokumentima prezentiranim u tradicionalnom, papirnatom obliku za one transakcije za koje postoji obveza dostave istih sukladno zakonskim okvirima koji prate devizno poslovanje. Mogućnost obavljanja poslova putem Internet bankarstva također je uvelike ubrzala obavljanje međunarodnog platnog prometa.

Međunarodni platni promet je jedna od profitabilnijih usluga koju banke pružaju svojim klijentima. Banke svojim klijentima žele pružiti najbolju uslugu stoga sa zadovoljstvom prihvaćaju nova rješenja koja skraćuju vrijeme potrebno za obradu instrumenata plaćanja te složenost navedenog procesa svode na minimum te dovode do značajnog smanjenja troškova te time svoje usluge u obavljanju međunarodnog platnog prometa čine još konkurentnijima.

Sveučilište
Sjever

SVEUČILIŠTE
SJEVER

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MARIA HELENA PAVLEK (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom MEĐUNARODNI PRAVNI PROMET I IZSTRAŽIVAČKI RADOVI (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Pavlek Maria Helena
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MARIA HELENA PAVLEK (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom MEĐUNARODNI PRAVNI PROMET I IZSTRAŽIVAČKI RADOVI (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Pavlek Maria Helena
(vlastoručni potpis)

Literatura

Knjige:

1. Amon, F., Lulić, M., Momčinović, H., Vidović, A.: Osiguranje plaćanja; Mjenica, ček, akreditiv, zadužnica, fiducija, RRIF - Ekonomsko-pravna biblioteka, Zagreb, 2002.
2. Andrijanić, I.: Vanjska trgovina, Mikrorad d.o.o., Zagreb, 2001.
3. Bukovac, E.: Suvremena organizacija međunarodnog poslovanja u teoriji i praksi, Adamić, Rijeka, 2004.
4. Centar za management PBF-a Sveučilišta u Zagrebu (glavni urednik I. Vlajić): Kako poslovati u Hrvatskoj, Centar za poduzetništvo d.o.o., Mladost d.d., Zagreb, 1994.
5. Matić, B.: Međunarodno poslovanje- institucije, pravila, strategije, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, 2016.
6. Matić, B.: Vanjsko trgovinsko poslovanje, Sinergija nakladništvo d.o.o., Zagreb, 2004.
7. Raiffeisen Bank Austria d.d.: Poslovanje s inozemstvom i devizni poslovi u zemlji (Sažetak zakonskog okvira), RBA d.d., Zagreb, verzija 13/2017
8. Raiffeisen Bank Austria d.d.: Opći uvjeti poslovanja po transakcijskim računima poslovnih subjekata, RBA d.d., Zagreb, 2016.

Internetski izvori:

1. <http://www.sepa.hr/>
2. <http://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/platni-promet/sepa>
3. <https://www.rba.hr/>

Popis slika

Slika 3.1 Države SEPA-e.....	5
Slika 3.2 Organizacija projekta SEPA-e u RH.....	14
Slika 4.1 Shema akreditivnog posla.....	29
Slika 4.2 Shema plaćanja i naplate vanjskotrgovinskog posla bankovnom doznakom.....	31
Slika 4.3 Shema dokumentarne naplate.....	32
Slika 4.4 Shema plaćanja putem trgovačkog kreditnog pisma.....	34
Slika 4.5 Shema plaćanja putem bankovnog čeka.....	36
Slika 4.6 Putnički ček American Expressa.....	37

